

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

LÛGAT-İ FARSÎ-TÛRKÎ
(İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)

Elif MERTOL

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatma ÖZKAN

YÛKSEK LİSANSTEZİ
TÛRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÛRK DİLİ BİLİM DALI

EYLÛL - 2019

ankara

HBM

LÛGAT-İ FARSÎ-TÛRKÎ
(İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)

Elif MERTOL

YÛKSEK LİSANS TEZİ
TÛRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÛRK DİLİ BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EYLÛL 2019

Elif MERTOL tarafından hazırlanan “LÛGAT-İ FARSÎ-TÛRKÎ (İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Türk Dili Bilim Dalında YÛKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Fatma ÖZKAN

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan: Prof. Dr. Nezahat ÖZCAN

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye : Prof. Dr. İhsan KALENDEROĞLU

Türkçe Öğretimi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 23/09/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZALF
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Elif MERTOL

23/09/2019

LÛGAT-İ FARSÎ-TÛRKÎ (İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)

(Yüksek Lisans Tezi)

Elif MERTOL

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Eylül 2019

ÖZET

Sözlükler, toplumların dil varlığı hakkında bilgi veren en önemli eserlerdir. Bu sözlüklerden birisi de Lûgat-ı Farsî-Türkî'dir. Eser; dil varlığımız açısından, istinsah edildiği dönemin dil özelliklerini barındırması bakımından oldukça kıymetlidir. Müellif, şüphesiz Lûgat-ı Halîmî ve Nisârü'l-Mülk'ten faydalanmış, fakat kendi eklediği kelimelerle eserin telif hale gelmesini sağlamıştır. Müstensih kaydı olarak bir terzi olan Ali b. Hasan el-Hayyât adı geçen eser, Eski Anadolu Türkçesi dönemine ışık tutan satırarası Farsça-Türkçe sözlüktür.

BilimKodu : 30103

AnahtarKelimeler : Yeni Türk Dili, Ali b. Hasan el-Hayyât, Lûgat-ı Farsî-Türkî, Lütfullah Halîmî, Lûgat-ı Halîmî, Nisârü'l-Mülk, Eski Anadolu Türkçesi, Farsça Türkçe sözlükler.

SayfaAdedi : 137

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Fatma ÖZKAN

LÛGAT-İ FARSÎ-TÛRKÎ (REVIEW, TEXT, FACSIMILE)

(M.Sc. Thesis)

Elif MERTOL

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

September 2019

ABSTRACT

Dictionaries are the most important works that provide information about the existence of languages of societies. One of these dictionaries is Lügat-ı Farsî Türkî. The work is very valuable in terms of our language presence and the language features of the period in which it was written. The author has undoubtedly made use of Lügat-ı Halîmî and Nisârü'l-Mülk, but made the work original with his own words. The work copied by Ali b. Hasan el-Hayyât, a tailor, is a subline Persian-Turkish dictionary that illuminates the period of Old Anatolian Turkish.

Science Code : 30103
Key Words : Ali b. Hasan el-Hayyât, Lügat-ı Farsî-Türkî, Lütfullah Halîmî, Lügat-ı Halîmî, Nisârü'l-Mülk, Old Anatolian Turkish, Persian-Turkish dictionaries.
Page Number : 137
Supervisor : Prof. Dr. Fatma ÖZKAN

TEŐEKKÜR

Çalıőmalarım boyunca değerli yardımlarını ve ilmî bilgilerini hiçbir zaman esirgemeyen tez danıőmanım ve kıymetli Hocam Prof. Dr. Fatma ÖZKAN'a, esere ulaőmamı sağlayan saygıdeğer Hocam Prof. Dr. Abdülkadir GÜRER'e, bilgi ve tecrübelerini her daim benimle paylaőan saygıdeğerHocam Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY'a, tezi yazma sürecinde her türlü desteği sağlayan eőim Berk MERTOL'a teőekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
2. İNCELEME	5
2.1. Lütfullah Halîmî	5
2.2. Lüğat-i Halîmî	6
2.3. Nisârü'l-Mülk	6
2.4. AÜ DTCF A-325 Nüshası	7
2.5. Sözlüğün Hazırlanmasında Faydalanılan Kaynaklar	8
2.6. Metni Okurken Uygulanan Yöntemler	9
3. İMLA VE GRAMER ÖZELLİKLERİ	11
3.1. Ünlülerin imlası	11
3.1.1. a/e Sesleri	11
3.1.2. ı/i Sesleri	11
3.1.3. o/ö, u/ü Sesleri	12
3.2. Ünsüzlerin İmlası	13
3.2.1. b/p Ünsüzü	13
3.2.2. c/ç Ünsüzü	13
3.2.3. t/d Ünsüzü	14
3.2.4. Nazal ñ	14
3.2.5. s Ünsüzü	14
4. SES BİLGİSİ	15
4.1. Ünlüler	15

4.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu.....	15
4.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	15
4.1.3. Ünlü Düşmesi	15
4.1.4. Kapalı e.....	15
4.2. Ünsüzler.....	16
4.2.1. Eklerin Yazımı.....	16
4.2.1.1. Ünsüz Değişmeleri	16
4.2.1.2. t>d.....	16
4.2.1.3. k>g.....	17
4.2.1.4. g>v.....	17
4.2.1.5. v>f	17
4.2.2. İkili Yazımlar.....	17
5. METİN.....	19
6. SONUÇ.....	85
7. TIPKIBASIM	87
KAYNAKLAR.....	135
ÖZGEÇMİŞ.....	137

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

a.g.e.	adı geçen eser
a.s.	aleyhi's-selam
A-325	DTCF Kütüphanesi A-325 numaralı yazma
AÜ	Ankara Üniversitesi
b.	bin
Çev.	çeviren
DTCF	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Haz.	hazırlayan
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
vd.	ve diğerleri

1. GİRİŞ

Dil, sözlü kültür değerlerini geçmişten günümüze aktaran önemli bir köprü olduğu kadar nesiller ve yaşayan insanlar arasında iletişimi sağlayan bir vasıtaadır. Tarih boyunca insanlar ticaret yapmak için ya da yeni bir din ve kültür ile karşılaştıkları zaman, ilk olarak kavramları kendi anlayacakları şekilde açıklamayı tercih etmişlerdir. Bu çaba neticesinde de ilk sözlük olarak kabul edilen İskenderiye Müzesi yöneticisi Bizanslı Aristophanes'in milattan önce 2. yüzyılda yazdığı eser gösterilmektedir.

İlk Farsça sözlükler, 11. yüzyıldan itibaren yazılmaya başlanmıştır. 11. yüzyıl şairlerinden Katrân-ı Tebrîzî'ye ait olduğu düşünülen küçük bir sözlük ile, yine o dönemde yaşamış olan Esedî-i Tûsî'ye ait olan *Lügat-i Fûrs* dışında Farsça sözlük bilimine dair çalışmalar 15-16. yüzyıla kadar yok denecek kadar azdır. Farsça sözlük bilimine dair kapsamlı çalışmalar 15-16. yüzyılda Hindistan sahasında başlamaktadır.

Farsça sözlüklerden Esedî-i Tûsî'nin *Lügat-i Fûrs*'ü, Hinduşâh Nahçevânî'nin *Sihahü'l Fûrs*'ü ve Şems Fahrî'nin *Mi'yâr-i Cemâlî* adlı eserleri günümüze kadar gelebilmiş ilk Farsça sözlüklerdir. Farsçanın bu ilk sözlüklerinde; o dönemde şiirde kullanılan ve açıklama gerektiren kelimeler açıklanmıştır. Dolayısıyla Farsçaya ait ciddi bir sözlük çalışması 15-16. yüzyılda Hindistan sahasında yapılmaya kadar olmamıştır.

Türkler çeşitli coğrafyalarda devlet kurmuşlar ve Türklerin bu egemenliği, Suriye, Mısır, İran ve Hindistan gibi sahalarda Türk dilinin önemini artırmış; Türk yöneticilere ve bilginlere duyulan saygı, Türk kültürüne ve Türkçeye karşı bir ilgi doğmasında önemli rol oynamıştır. Türk olmayanlara özellikle Araplara Türkçe öğretmek için Mısır'da Kıpçak sahasında çeşitli sözlükler ve gramer kitapları yazılmıştır. Türkçenin sözlüğü ve gramerine dair bu eserlerin bir kısmı Arap dilciler tarafından kaleme alınmıştır. (Öz, 2010: 40)

İlk sözlüğümüz olan Kaşgarlı Mahmud'un *Dîvânu Lugâti't-Türk* adlı eseri Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmıştır. Bu eser, Türk sözlükçülük tarihi açısından da önemli bir yere sahiptir. Kaşgarlı Mahmud ile başlayan sözlükçülük, daha sonra Arap ve İranlı dilciler tarafından devam ettirilmiştir. İlk başta Araplara ve Farslara Türkçeyi öğretmek için yazılan sözlükler, 14. yüzyıldan itibaren Anadolu'da Arapça ve Farsçanın öğretilmesi için yazılmıştır. Bu dönemde yazılan sözlükler ihtiyaca bağlı olarak ya Arapça-Türkçe ya Farsça-Türkçe ya da Arapça-Farsça-Türkçe şeklindedir.

14. yüzyıl Anadolu coğrafyasında Arapça ve Farsça kelimelerin, tamlamalarının artması; konuşma diline de yansımaya başlamıştır. Bu yansımanın neticesinde; Arapça-Farsça kelimelerin tamlamaların açıklanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Klasik Türk edebiyatı ve divan şiirimize sözcük ve gramer öğeleriyle yer almış olan Farsçanın öğrenilmesi ve öğretilmesi konusu, sözlük yazarları tarafından dile getirilmiştir. İlk Farsça-Türkçe sözlüklerin giriş bölümlerini daha önce Anadolu'da Arapça için hazırlanan sözcüklerin Farsça karşılıklı olmalarına işaret edilerek Arapça Farsça sözcüklerin kullanılması ve Arapça kelimelerin anlamlarını bilinmesi için önce Farsçanın öğrenilmesi gerektiği ifade edilmiş ve Farsça Türkçe sözlüklerin de Farsça kelimelerin anlamlarını öğretmek amacıyla yazıldıkları belirtilmiştir. (Öz, 2010: 49)

14. yüzyılda yazılan sözlükler ya satır arası açıklamalı ya da müstakil sözlükler biçimindedir. Arapça-Farsça sözlüklerde Farsça kelimelerin altlarına Türkçe karşılıkları verilerek bu ihtiyaç giderilmeye çalışılmıştır. Bunun sonucunda Farsça-Türkçe sözlükler yazılmaya başlanmıştır.

Bu dönemde yazılan sözlükler manzum ve mensur olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Manzum sözlükler, dil öğretiminin ve ezber yapmanın kolay olması sebebiyle yazılmış ve ders kitabı olarak okutulmuşlardır. Mensur sözlükler, ilmiye sınıfı tarafından kaleme alınmışlardır. *Lügat-i Halîmî* dışında yazılan mensur sözlükler, ezber yapmak için yazıldığından hacim olarak oldukça küçüktür. Bu sebeple *Lügat-i Halîmî* yazıldığı dönemde oldukça değerlidir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Harfler	Transkripsiyon	Harfler	Transkripsiyon
Yazılış	Okunuş	Yazılış	Okunuş
آ	a, ā	ش	ş
ا	a, e, è	ص	ş
ء	'	ض	đ, ž
ب	b	ط	ţ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	'
ث	s	غ	ğ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	ħ	ك	k, g
خ	ħ	گ	ŋ
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, o, ö, u, ü, ū
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	ي	y, ı, i, ī

2. İNCELEME

2.1. Lütfullah Halîmî

Asıl adı Lütfullah b. Ebu Yusuf el-Halîmî'dir. Fatih Sultan Mehmet zamanında Amasya'da doğmuştur. *Künhü'l-ahbar*'ın Monla Halîmî maddesinde diyar-ı Acemden geldiği yazılıdır. İslam Ansiklopedisi Lütfullah Halîmî maddesinde; ailesinin Sivaslı, kendisinin muhtemelen Amasya'da doğup büyüdüğü kaydedilmektedir.

Tezkirelerde birçok Halîmî maddesi bulunmaktadır. Kınalızâde Hasan Çelebî, *Tezkiretü's-şu'arâ* adlı eserinde Halîmî isiminde beş farklı kayıt vardır. *Künhü'l Ahbar*'da ise iki ayrı yerde Halîmî ismine rastlanmıştır.

Halîmî isim benzerliği nedeniyle Kastamonulu Halîmî Çelebi ile karıştırılmıştır. Kastamonulu Halîmî Çelebi Yavuz Sultan Selim'e hocalık yapmıştır ve 1516 yılında ölmüştür. Bu bilgiler Lütfullah Halîmî'ye ait sanılmıştır.

Fatih Sultan Mehmet ve İkinci Beyazıt döneminde yaşamıştır. Fatih devri paşalarından olan Mahmut Paşa tarafından himaye görmüş ve Sivas'ta kadılık yapmıştır.

Eserlerinden Halîmî'nin Arapça ve özellikle Farsçayı iyi bildiği lügat, edebiyat, tıp ve miras hukuku konularında derin bilgiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Halimi maddesi)

Kâtip Çelebi, Halîmî'nin İkinci Beyazıt döneminde 1495 yılında öldürüldüğünü söyler ancak verdiği tarih doğru değildir. Çünkü Halîmî'nin Feraizi'ni 1496-97 yılında yazdığı bilinmektedir. Bu bakımdan 1496-97 yılından sonra ölmüş olması gerekmektedir. (Öz, 2010: 95)

Eserleri:

- 1- Bahrü'l-Ğarâib
- 2- Lüğat-i Halîmî
- 3- Nisârü'l-Mülk
- 4- Gülşen-i zîbâ
- 5- Mirâtu't Tâ'ibîn
- 6- Muhtasaru'l-İşkâl ve Şerh-i Muhtasaru'l-İşkâl
- 7- Hâşiyetü'l-Halîmî'ale'l-Hayâlî

8- Kasîdetü't-Tâ'iyye ve Şerhu Kasîdetü't-Tâ'iyye

9- Musarrahatü'l-Esmâ'

10- Ferâ'izi Halîmî

2.2. Lüğat-i Halîmî

Eser, Farsça-Türkçe sözlüktür. Hicri 859/872 yılları arasında yazıldığı tahmin edilmektedir. Halîmî sözlüğü yazmadan önce *Bahrü'l-Ġarâib* adlı eserini yazmıştır. Sonrasında *Bahrü'l-Ġarâib*'in daha anlaşılır olması ve kelimelerin başka anlamlarını da vermek için eserin ikinci ve üçüncü bölümlerin şerh etmiştir. Lüğat-i Halîmîde şerh edilen ikinci ve üçüncü bölümlerden oluşmaktadır.

Eser, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü sözlüktür. Bu bölümde *Bahrü'l-Ġarâib*'de geçen kelimelerin farklı anlamlarını vermiştir. Alfabetik düzene sadık kalmıştır. Her harften sonra, o harf hakkında geniş bilgi vermiş ve Farsça beyitlerle desteklemiştir. Halîmî sözlüğünü hazırlarken şevahit beyitlerle anlamı pekiştirmiştir. Kelimelerin anlamlarını verdikten sonra o kelimenin içinde geçtiği Farsça şiirler de eklemiştir.

İkinci bölümde gramer bilgisi vermiştir. Mecaz, muamma, teşbih, cinas gibi sanatlara örnekler göstermiştir. *Bahrü'l-Ġarâib*'in asıl şerh edildiği bölümdür.

Lüğat-i Halîmî gerek tertip gerek usul yönüyle daha sonraki Farsça Türkçe sözlüklerin önemli kaynaklarından biri olmuştur. (Öz, 2010: 106)

Yurt içinde pek çok nüshası bulunan eserin döneminde sıkça başvurulan bir kaynak olduğunu anlamaktayız.

2.3. Nisârü'l-Mülk

Halîmî'nin üçüncü Farsça-Türkçe sözlüğüdür. *Lüğat-i Halîmî*'nin birinci bölümünün şerhidir ve küçük bir sözlüktür. O dönemde Amasya valisi olan II. Bayezid'e sunulmuştur.

“*Nisârü'l-Mülk* adıyla yazıldığı tarihte söylenmiştir. Adında yer alan harflerin ebcet değerlerinin toplamı 872 sayısını verir. Buna göre *Nisârü'l-Mülk* 872/1467-68 yılında yazılmıştır.” (Öz, 2010: 106)

Nisârü'l-Mülk, Lügat-i Halîmî'de bulunan şevahit beyitler ve Türkçe açıklamaların dışında kalan kısımların yeniden yazıldığı küçük bir sözlüktür.

2.4. AÜDTCF A-325 Nüshası

Hazırladığımız teze konu olan nüsha, Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanesi A-325 numaralı *Lügat-i Farsî-Türkî* adıyla kayıtlı bulunan yazmadır. Hicri 944 yılında Ali b. Hasan el-Hayyat tarafından istinsah edilmiştir. 174 x 122 milimetre boyutunda, filigranlı kâğıda yazılmıştır. Her sayfada yedi satır, çoğunlukla her satırda dört kelime ve satırasarı açıklamaları vardır. Sırtı ve deffeleri eflatun meşin kaplı mukavva cilt içindedir.

Siyah mürekkeple yazılmıştır. Müstensihin tercihi olarak ilk on sekiz sayfada Farsça kelimelerin arasına kırmızı mürekkeple nokta koyduğunu görmekteyiz. Eser 'ebrekâkiyâ' kelimesi ile başlayıp 'yühe' kelimesi ile bitmektedir. Müstensih kaydı da son kelimenin altına düşülmüştür.

Nüshanın son sayfasında yağmur duası bulunmaktadır. Müstensihin yazısından farklı, sonradan başka biri tarafından eklenmiştir.

Ayrıca nüshanın 68. sayfasında *Kitâb-ı Farsî-Halîmî* notu düşülmüştür. İncelediğimiz kadarıyla müstensihin yazısından farklı bir yazıdır. Metnin genelini incelediğimizde müstensih kaydı dışında kime ait olduğuna dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Böyle bir sözlüğün neden istinsah edildiği ya da hangi müellif tarafından sebep-i telif edildiği bilgisi eserde bulunmamaktadır.

Hem *Lügat-i Halîmî*'yi hem de *Nisârü'l-Mülk*'ü incelediğimiz kadarıyla ikisine de benzeyen ama ikisinden de farklı olan bir yazmadır. *Lügat-i Halîmî* olabilmesi için gramer bölümünün de olması gerekmektedir. Ayrıca her harften sonra verdiği gramer bilgileri de bulunmamaktadır. *Lügat-i Halîmî*'de var olan şevahit beyitler de oldukça azdır.

Eser içerik olarak *Nisârü'l-Mülk*'e çok benzemektedir. Fakat *Nisârü'l-Mülk* 90 varak iken, A-325 231 varaktır. Ayrıca *Nisârü'l-Mülk*'te şahit beyitler bulunmamaktadır. A-325 nüshasında, *Lügat-i Halîmî*'deki kadar olmasa da şahit beyitler vardır.

Bu konuda şu kaniya vardık. Müstensih muhtemelen bu eserleri biliyordu ve de elinin altındaydı. Bu sözlüklerden faydalandı çünkü *Lügat-i Halîmî*'de kullanılan kaynakları kendisi de kelimelerin açıklamalarından sonra yazmış. (Esedî, Şeref, Ahmed b. İsmail, vd.)

Bunun yanında döneminde kullanılan kelimeleri de ekleyip sözlüğü genişletmiş. Belki de bu eklemeler sayesinde sözlüğü telif bir esere bürümüştür.

2.5. Sözlüğün Hazırlanmasında Faydalanılan Kaynaklar

Müstensih sözlüğü hazırlarken pek çok kaynaktan bahsetmiştir. Bahsi geçmemiş olsa bile bu kaynaklardan en bilinenleri *Lügat-i Halîmî* ve *Nisârü'l-Mülk*' tür. Bunların dışında bahsi geçen kaynakları sırası ile açıklayacağız.

Esedî Tûsî: Metinde “Esedî” diye sıkça geçen kaynaktır. Eski İran şairlerindedir. Firdevsi'nin üstadı olarak bilinmektedir. Esedi, 10-11. yüzyıllar arasında yaşamış ve Farsçanın il lügati olan *Lügat-i Fûrs*'ün sahibidir.

Şems-i Fahrî: Müstensihin yine sıkça andığı isimlerden birisidir. Metinde “Şems” diye geçmektedir. Asıl adı Şemsüddîn Muhammed Fahrî-yi İsfehânî'dir. *Mi'yâr-i Cemâlî* adlı sözlüğünden faydalanmıştır.

Hinduşâh Nahçevânî: Metinde “Sihâh” olarak da geçen *Sihahü'l-Fûrs*'ün sahibi eski İranlı şairdir. Kaynak olarak hem Hinduşâh Nahçevânî hem de eseri *Sihahü'l-Fûrs* gösterilmiştir. Hinduşâh Nahçevânî 14. yüzyılda sözlükçülük üzerine önemli çalışmalar yapmıştır.

Şeref-nâme: Metinde birçok yerde “Şeref” olarak geçen eserdir. İbrâhîm Kıvâm-ı Fârûkî tarafından 1380 yılında yazılmış Farsçadan Farsçaya bir sözlüktür.

Es-Sâmî fi'l Esâmî: Metinde “Sâmî” olarak karşımıza çıkan eserdir. Ebu'l-Fazl Ahmed b. Muhammed el-Meydânî en-Nîşâbûrî tarafından yazılan sözlüktür.

Ahmed b. İsmâil: Metinde “Ahmed” ya da “Ahmed b. İsmail” olarak karşımıza çıkan isim Fatih Sultan Mehmed'in de hocalığını yapmış olan Molla Gürânî'nidir. Molla Gürânî, Osmanlı Devleti'nin de dördüncü şeyhülislamıdır. Eserlerinin arasında Kuran tefsiri ve *Sahîh-i Buhârî*'nin şerhi de vardır.

2.6. Metni Okurken Uygulanan Yöntemler

- 1- Hazırladığımız çalışmada Farsça kelimeler günümüz Farsça yazım kurallarına göre okunmuştur.
- 2- Farsça birleşik kelimeler (-) işareti ile ayrılmıştır.
- 3- İzafteli kelimeler, izafet kesresi ile ayrılmıştır.
- 4- Farsça kelimeler okunurken harf+ötre u, harf+vav+ötre û olarak okunmuştur.
- 5- Türkçe kelimelerin okunuşunda Ferit Devellioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat'i ve İsmail Parlatır'ın Osmanlı Türkçesi Sözlüğü'nden faydalanılmıştır.
- 6- Kapalı é Türkçede Orhun Yazıtlarından beri ayrı bir ses olarak vardır. Bundan dolayı kapalı é sesini gösterdik.
- 7- Müstensih sözlüğü hazırlarken o dönem kullanılan bazı sözcüklerin anlamlarını yazmamıştır, bunun yerine “ma‘ruf” yani “herkes tarafından bilinen” yazmakla yetinmiştir.
- 8- Müstensih, kelimelerin her anlamını tek tek madde halinde yazmıştır. Misal; bir kelimenin üç anlamı varsa, müstensih bunu üç madde olarak yazmıştır. Metni hazırlarken farklı anlamlara gelen yazılışları aynı olan kelimeler tek madde altında toplanmıştır. Her bir anlamı için numara verilmiştir.
- 9- Müstensih, sözlüğü istinsah ederken bazı kelimelerin karşılıklarını yazmamış, boş bırakmıştır. Müstensih boş bıraktığı kelimeler, çalışmamızda boş bırakılmıştır.

3. İMLA VE GRAMER ÖZELLİKLERİ

AÜ A-325 numaralı kayıtlı nüshanın yazımı açıktır. Müstensihin yazısı okunabilir durumdadır. Ünlülerin gösteriminde harekelerden yararlanılmıştır. Müstensih okuyucunun kolay okuması için bu yolu seçtiğini düşünüyoruz. Ünlülerin imlası ile ilgili ayrıntılı bilgiyi aşağıda vereceğiz. Örnek kelimelerin yanına orijinal metindeki sayfa numaraları yazılmıştır.

3.1. Ünlülerin imlası

3.1.1. a/e Sesleri

Türkçe kelimelerde ilk sesteki a sesini göstermek için hem medli elif hem de üstünlü elif kullanılmıştır.

āk (21. s) ve alacuk (39. s) kelimelerinde görüldüğü gibi ikili kullanım mevcuttur. İlk sesteki e sesini göstermek için elif+üstün kullanılmıştır.

ekşi (1. s)

eñse (26. s)

İç ve son sesteki a/e seslerini göstermek için elif, elif+üstün, güzel he, güzel he+üstün veharf+üstün kullanılmıştır.Şu örnekleri gösterebiliriz:

yular (15. s)

inler (64. s)

gürlemek (48. s)

sıva (20. s)

mağaralar (64. s)

baş (26. s)

ola (42. s)

çanağı (26. s)

keten (54. s)

dikeni (36. s)

bal (21. s)

ğardeş (66.s)

Örneklerde görüldüğü gibi a/e seslerinin gösteriminde çeşitlilik mevcuttur.

3.1.2. ı/i Sesleri

ı/i sesleri nüshada ilk seste iken çoğunlukla elif+esre ile yazılmıştır. Elif+y+esre ile kullanım da mevcuttur, fakat yaygın değildir. Bunun yanında hem elif+esre hem de elif+y+esre ile yazılan kelimelere de denk geldik.

iç (76. s)

idi filân idi (88. s)

ilîk (22. s)

ikindi (62. s)

İç sesteki seslerinin gösterimi çoğunlukla esre ile sağlanmıştır.

şızındı (1. s)

bir (62. s)

siñiri (35. s)

Son sesteki ı/i sesleri ise harf+ y+esre ile gösterilmiştir.

dikeni (36. s)

şızındı (1. s)

şuyı (1. s)

3.1.3. o/ö, u/ü Sesleri

İlk ses durumunda olan o/ö, u/ü ünlüleri elif+vav+ötre ile yazılmıştır. Örnekleri şöyle sıralayabiliriz:

oklı (100. s)

on (58. s)

oba (69. s)

un (6. s)

üzümi (64. s)

İç sesteki o/ö, u/ü ünlülerini göstermek için hem harf+ötre hem de harf+vav+ötre kullanılmıştır.

toğuzuncı (5. s)

dün (41. s)

su (1. s)

ķurı (64. s)

yılduzı (23. s)

kömece (69. s)

düğün (73. s)

ķoşılmış (93. s)

tuğuk (93. s)

gökden (98. s)

tuğuzlağı (99. s)

yol (99. s)

yoğurt (99. s)

Türkçede o/ö sesleri sadece ilk hecede bulunur. Bundan dolayı ilk sestem sonra yuvarlak ünlüler sadece u/ü'dür. Son seste u/ü yazımı tespit edebildiğimiz kadarıyla harf+vav+ötre şeklindedir.

ķorķu (98. s)

yoķaru (51. s)

ķapu (41. s)

ķoķu (91. s)

3.2. Ünsüzlerin İmlası

3.2.1. b/p Ünsüzü

Çalıştığımız nüshada Farsça kelimeler p ile yazılırken Türkçe kelimelerde hem b hem de p ile yazım mevcuttur. Bunlardan bazı örnekler şöyledir:

büyük (14. s)	bulaşık (16. s)
arpa (1. s)	çöbinden (24. s)
çöbi (34. s)	kapu (41. s)
ķaba (66. s)	barmaķ (68. s)
borsuķ (33. s)	bişen (58. s)

3.2.2. c/ç Ünsüzü

Hazırladığımız tezde Türkçe kelimelerde ilk seste düzenli olarak ç ünsüzü kullanılmıştır.

çakmak (3. s)	çiçek (24. s)
çimdik (97. s)	çıkan (2. s)
çekirdek (11. s)	

İç seste ç ünsüzü için cim ve çim harfleri kullanılmıştır.

ölcegi (100. s)	içerü (19. s)
oğlancuķlar (14. s)	oğlançıklar (4. s)
içerik (20. s)	paçası (35. s)

Son seste bulunan ç harfi düzenli olarak c harfi ile gösterilmiştir.

ağac (64. s)	bulamac (6. s)
ic (27. s)	

3.2.3. t/d Ünsüzü

Günümüzde d sesi ile başlayan ve kalın ünlülerden oluşan birçok kelime nüshada tı harfi ile gösterilmiştir. Metnin transkripsiyonunu yaparken bu kelimeleri müstensih'in tercihine bağlı kalarak tı harfi ile yazdık.

ton (27. s)

tokuzuncı (37. s)

toğan (41. s)

tolanmağa (64. s)

tolaşıq (76. s)

tağıtmaq (82. s)

tavara (87. s)

tarlığı (97. s)

tağ (31. s)

ton paçası (35. s)

Türkçe kelimelerde kalın ünlülerden oluşan kelimeler tı, ince ünlülerden oluşan kelimeler t harfi ile yazılmıştır. Nadir de olsa t harfi tı harfi yerine de kullanılmıştır.

tosun (95. s)

3.2.4. Nazal ñ

Elimizdeki nüshada nazal ñ kef harfi ile gösterilmiştir. Müstensih kimi zaman üç noktalı kef kimi zaman kef harfi ile göstermiştir. Çalıştığımız sayfalarda kef+nun birlikte yazımına denk gelmedik.

biñ (57. s)

şoñ (61. s)

siñek (63. s)

siñir (71. s)

şoñra (75. s)

3.2.5. s Ünsüzü

İnce ünlülerden oluşan kelimeler sin harfi ile kalın ünlülerden oluşan kelimeler sad harfi ile yazılır. Fakat çalıştığımız nüshada müstensih bu konuda tutarlı davranmamıştır. Aynı kelimelerin ikili yazımları mevcuttur. Kalın s harfinin yazımında müstensih bazen sin harfini bazen de sad harfini kullanmıştır.

sac (85. s)

şuyı (1. s)

su (33.s)

tosun (95. s)

borsuq (33. s)

4. SES BİLGİSİ

4.1. Ünlüler

4.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Türkçede bir kelimenin kalın ünlü ile başlıyorsa kalın, ince ünlü ile başlıyorsa ince ünlü ile devam etmesine kalınlık incelik uyumu denir. Çalıştığımız nüshada Türkçe kelimelerde kalınlık incelik uyumu kurallı bir şekilde uygulanmıştır. Farsça ve Arapça kelimelere gelen eklerde bu uyumun dışına çıkmıştır.

4.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Bu kurala Türkçenin hiçbir döneminde tam uyulmamıştır. AÜ DTCTF Ktp. A-325 numaralı kayıtlı nüsha için de geçerlidir.

4.1.3. Ünlü Düşmesi

Türkçede iki heceli olup birinci hecesinde geniş (a, e, o, ö), ikinci hecesinde dar ünlü (ı, i, u, ü) bulduran bazı Türkçe ve yabancı kelimelere ünlü ile başlayan veya tek ünlüden oluşan bir ek getirildiğinde kelimenin vurgusuz hâle gelen ikinci hecesindeki dar ünlünün düşmesine hece düşmesi denir. A-325 numaralı nüshadaki bazı örnekler şunlardır:

oğlan (64. s)

burnına (83. s)

kıvrılan (51. s)

4.1.4. Kapalı é

Kapalı é konusu Türkçede henüz sonuçlandırılmamış bir sorundur. Türkologlar arasında ayrılığa sebep olmuştur. Bazı Türkologlar kapalı é sesinin varlığını kabul ederken bazıları kabul etmemiştir. “Arap alfabesinin ünlü sisteminin yetersizliğinden ötürü Arap harfli metinlerde kapalı é sesinin durumu konusunda fikir edinmek oldukça güçtür.”

(Ceylan,1991: 159). Arap harfli Türkçe metinlerde kök hecede y ile yazılan kelimeler bazı Türkologlar tarafından i, bazıları tarafından kapalı é diye okunmuştur.

Ali Şir Nevâyî bundan 504 yıl önce, Arap yazısıyla yazılışları aynı olan bez ve biz kelimelerindeki ünlü seslerin birbirilerinden ayrı olduklarına dikkatimizi çekerek, Türkçedeki kapalı é ünlü sesinin varlığını önemle belirtme gereğini duymuştu. (Kocaoğlu, 2003: 266) Kapalı é Orhun Türkçesi döneminden beri ayrı bir fonem olarak vardır. Arap harfli Türkçe metinlerde ister y ile yazılmış olsun ister esre ile bu ses kapalı é olarak gösterilmelidir. Bundan dolayı kapalı é sesini gösterdik.

4.2. Ünsüzler

4.2.1. Eklerin Yazımı

Konsonant uyumu Türkçe kelimelerde, yan yana gelen konsonantların seda bakımından birbirlerine uyması hadisesidir. (Ergin, 1984: 75) Türkiye Türkçesinde kurallı olarak uygulanan bu hadise A-325 numaralı nüsha istinsah edildiği dönemde henüz uygulanmamıştır. Bu sebeple bulunma hal eki -dA, ayrılma hal eki -dAn, bildirme eki -dUr, sıfat-fiil eki -dUk dal harfi ile yazılmıştır. Kendisinden önce sert sessiz olsa dahi d ile yazılmış, benzeşme olmamıştır.

otdır (87. s)

tutağda (95. s)

kuşdur (99. s)

çıkılmışdur (99. s)

savaşda (23. s)

4.2.1.1. Ünsüz Değişmeleri

4.2.1.2. t>d

Türkiye Türkçesinde d sesi ve kalın ünlüler yazılan bazı kelimeler tı harfi ile yazılmıştır.

tağ (31. s)

tağılmış (52. s)

tağıtmağ (82. s)

toğan (16. s)

tavar (87. s)

toğuzuncı (37. s)

Bazı kelimelerde d>t değişiminin olduğunu tespit ettik. Türkiye Türkçesinde t ile yazılan bazı kelimeler çalıştığımız nüshada dal harfi ile yazılmıştır.

şıkındısı (14. s)	yaradıcı (15. s)
baş depesi (25. s)	depe (37. s)
depecük (85. s)	dermen (72. s)
yařduķ (45. s)	yaradılış (15. s)

4.2.1.3. k>g

İç ses ve son ses durumundaki bazı k sesinin nadir de olsa g sesine dönüştüğünü tespit ettik, bu örneklerden birkaçı şunlardır:

tutmağcün (64. s)	ayağıla (71. s)
çağırmağ (73. s)	

4.2.1.4. g>v

g>v değişimini tespit edebildiğimiz tekörnek şudur:

řovukluķ (1. s)

4.2.1.5. v>f

İç ses durumundaki bazı v sesleri f sesine dönüşmüştür.

uvacuķ (17. s)	uvaķ (62. s)
uvaķ devek (77. s)	

4.2.2. İkili Yazımlar

İncelediğimiz AÜ DTCTF A-325 numaralı nüshadaki ikili yazım örneklerinden üç tanesi aşağıdadır.

örümcek (1. s) ~ örüncek (20. s)
çember (4. s) ~ çenber (25. s)
ocaķ (3. s) ~ oçaķ (2. s)

5. METİN

ebrekākiyā: Örümcek evi.

ebrencen: Bilezük gerekse ele gerekse ayağa geçsün.

ebrū: Kaş.

āb-rūgen: Et şuyı çerviş¹.

ebreh: Kaftan āvāresi.

ebrīz: Şu dōkecek yēr.

ebrāz: Dōgüb aşuñ üstüne ekecek otlar.

eb-zārdān: Ol dōgülmüş otları koyacaķzarfa dērler.

āb-zih: Sızındı.

ābestā: Şuħfı İbrahīm Hāķ budur ki.

ābesten: Yüklü olan dişi.

ābisardī: Bēldeki şovuķluk².

ābi-sārd: Bifethi ____ ya ‘nī pıħtı.

ābişten-gāh: Müsterāh.

ābiş-ħūr: 1. Av resmi. 2. Şuvāddur ķāfiyesinde vav-ı resmīdür.

ābiş-ħūrd: Mişli.

ābi-şinās:

āb-kāme: 1. Mıħtı. 2. Ekşi aş ve ekşi arpa ve buğday şüti, narħāne müşkilāt. 3. Köynek etmek işi ve datlı şuyla arpa ħamırından olan ekşi şu.

āb-gāh: Çeşme aħurı.

āb-gerān: Çapar, ulaķ³.

āb-keş: Saķķā⁴.

āb-kend: 1. Siyl vuğrağı. 2. Egrek⁵, ābkīr ma‘nāsına.

āb-gūn: Māvi renk.

āb-gīr: Gölcük.

_____:

āb-gīr: Kağlık, egrek.

āb-gīne: Şırça.

¹çerviş: Kavrulmuş un ile yapılan bir çeşit yemek.

²şovuķluk: Soğukluk.

³ulaķ: Haberci, postacı.

⁴saķķā: Su taşıyan kimse.

⁵egrek: Su toplanan yer.

āblūc: Şeker nebāt.

āble:

ābile: 1.Қабарcuқ мутлақа.2. Gövdede çıkan çiçek _____.3. Mişli.

āblise: Ekinci.

āb-nişāt:Mezi ki kerem olıncaқ kişinüñzekeru başına çıkar.

ābnūs: Ma' rūf.

ebolkencok:

ebūman: Peşimān.

ābe: Aya, sāķī.

ābī: 1. Ayva.2.Şuya mensūb olan murğ-ı ābī gibi.

ābī-yār:Şu şivārici⁶.

ābişem: Göñül.

ābişen:Güyegi göñlegi⁷.

et: 'Alāmet-i hitābdur _____.

etele: Bulamac işi.

āteş: Od.

āteş-efrūz: Dutruk.

āteş-engīz: Mişli.

āteş-bāz: Taraқа, fişek düzüci.

āteş-tāb: Külhān ve külhāncı.

āteş-tābe:Gevliceқ.

āteş-dān: Oçaқ.

āteş-zene: Çaçmaқ.

āteş-kāv: Küsegi⁸.

āteş-kede: 1. Mecūsiler keliseyi ocaқ.2.Mişli.

āturiyān: 'Uyyād.

āc: 1. Yılğun ağacı.2. Bima'nī ez.

ācār: Ecel.

ācāz: Sirkelü şogān.

ecel: Ölüm vaқti.

ecleķī: Mihmān-ı 'ām.

⁶ şivāricı: Su verici.

⁷ güyegi göñlegi: Damat gömleği.

⁸ küsegi: Ateş çekmek için kullanılan alet, küskü.

āhāl:Sakaṭ ve efkendenī hercīzī.

eḥceste:Alt eşik.

eḥter: 1. Yılduz.2.Ṭāli‘, sitāre.3.Ma‘rūf cāy-ı bāşed.

eḥterku: 1. Müneccim.2. Yomcı⁹.

āḥte: 1. İnenmiş et¹⁰. 2. Ma‘rūf cāy-ı bāşed.

āḥur:Ḳurna ve ḥavḍ.

āḥir: 1.Ẓidd-ı evvel. 2. Fāsī-i şaḥīḥdür, ta‘rīzta‘accub maḳāmında isti‘māl.

āḥuriyān:Ālet-i ḥane ḳumāş.

āḥeş:Ḳıymet.

eḥiş:Ḳıymet, Şems-i Fahrī medd-i elif ile ve fetḥi ḥa-y-ile naḳl eyledi,āteş ḳāfiyesinde.

āḥşicān:Ṭabāyi‘i erba‘a cism-i nāmīdan cüz olduğı sebebden elif ve nunıla cem‘ olunur.

āḥşic:Ẓidd-ı bāşed aşah.

eḥşic:‘Anāsır-ı erba‘a¹¹.

eḥḍer:Demür buzat.

eḥger: Od közi¹².

eḥgel: Buğday başı ve uzun başlu.

eḥgelendü: Oğlançıklar çığşağısı¹³.

aḥkem: 1.Ḳaşnaḳ.2. Çembere daḥı dērler.

eḥgendü: Mişil eḥgelendü.

eḥküce: Dügme iligi.

eḥküzne: Mişlü ya‘nī.

eḥkür: Çāğala ve ḥurma ḳoruğı¹⁴.

eḥküz: İlik eḥküzine.

eḥküzeh: 1. Selmin.2. Mişil eḥküze.

eḥkük: Mişil eḥkür, ḥurmanıñ kök ḳoruğı.

eḥkuvkış: Mişil ḥurma ḳoruğı.

eḥkün: İlik, eḥküzine ma‘nāsı.

āḥür: 1. Ma‘rūf.2.Ḳurna.3.Ṭavara yem vērdükleri çuḳur.

āḥiz:Ve kezīce daḥı dēmişler.Bulyād ya‘nī temel ba‘zılar muhre-i divār dēmişler ki Ḳaraman vilāyetinde.

9 yomcı: Falcı.

10inenmiş: İğdiş edilmiş.

11 ‘anāsır-ı erba‘a: Dört unsur.

12od közi: Ateş koru.

13oğlançıklar çığşağısı: Çocuk çingırağı, oyuncak.

14 ḳoruḳ: Ham meyve.

āhīr:

āhīse: Setür ya'ni ökre.

edeb: Ma'rūf.

edrem:

edfer: _____ zāde.

ādem: 1. Ma'rūf.2. Kişi.

ādī: Buğdāy ekülü.

ādīm: Sahtiyān.

āzār: 1. Mah-ı evvel kebihār ki düvüm diline māzīs demekle ma'rūfdur.2. Ayuñtoğuzuncı günü, āzer ma'nāsına.

āzer: 1. Ateş.2. Ahir güz ayı.3. Ayuñtoğuzuncı günü¹⁵.

āzer ber zemīn:Āteşkehist bulend.

āzerheş:Şā'ıka.

āzer-fizā: Od yakıcı.

āzer-firāz:Mişli.

āzer-keşeb: 1. Mecūsi.2.Zubāne'i āteş.

āzerkūn: Gül-i zerd.

āzerem: 1.Zīr zemīn.2. Nemed zīn abrak kavmleri.

āzerenk:Ġam u muşībet demār u helāk verenc buved.

āzirenk:Ġam-ı büzrük.

āzeryūn: 1. Gül-i қаһya.2. Verseme.3.Ĥatmī.

āzīn: 1. Mişil āyīn ya'nī'ādet.2.3.Adayış. 4. Pādişāh bir şehre varıcağ, şehir halkı karşı çıkub tonatdukları köşklere āzīn dērler.

āzīne: Cum'ā günü.

er: Bima'nī eger ĥarf-i şartdur.

erek: Misvāk ağacı.

ārāk:Mişli.

ārām: Tolanmağ, karar ma'nāsına.

āreyiş: Bezek¹⁶.

ertenk: Kitābhāne.

erteng: Destūr Nağğāş-ı Mānīst ki çün her nağğ ĥüb ki necātır āmedī barān destūr nağğ bestī.

¹⁵Ahır güz ayı: Şemsi senenin dokuzuncu ayı, Kasım.

¹⁶bezek: Süs.

erec: 1.Zibāyi.2.Ḳıymet.3. Devlet.4. Miḳdār.

ercumend: ‘Azīz, ‘āḳıl.

ercen: Yaya.

ercend: Nām-ı şeh̄r-best.

ārd: Un, sükūn-ı rā-y-ıla.

erd: Ayuñ yigürmi beşinci günü.

erdād: Cazucı¹⁷, peri.

erdbihişt: 1. Māh-ı miyānın ez bahār.2. Fars aylarının üçüncü günü.

erdpīr: Elek.

erdrūh:Mişli.

erdzede:Mişli.

ārdhāle: Bulamac.

ārdāle:Ṭahīn.

ārdīne: Un aşı.

erzān: Ucuz.

erzānī: Ucuzluḳ.

erz: 1.Ḳıymet, erc ma‘nāsına. 2.Miḳdār.

erziş:Ḳıymet, erc ma‘nāsına.

āş:

āsā: 1.Mānend.2.Esnemek, dehān dere bāşed ez malālet yā ez ‘illet-i ḥevāb. 3. Dehān-ı güşād māden der ḥāb. 4. Āsuden lafzından şıḡa-i emr u vaşf-ı terkībī gibi der rūc āsā gibi ve mihmān āsā gibi.

āsān: Kekez¹⁸.

āsānī: Rāḫat.

āsāy:Mişli.

āsāyış: 1. Diñlenmek ism-i maşdarudur.2. Rāḫat ve dincelmek¹⁹.

āseb:Ṭīnaḳ.

esb: At.

esbiḫli‘ati:

asbilāşe:Ān est ki pezeriş ‘Arabī ve mādereş Türkī bāşed.

est:Ādet-i rābiṭadur.

¹⁷ cazucu: Büyücü.

¹⁸ kekez: Kısa.

¹⁹dincelmek: Dinlenmek .

estā: Sitāyiş²⁰.

este: Tefsīrzend bāzend est _____ kitābest ez Suḥfi İbrāhīm.

āsītān:Eşik.

āsītāne:Mişli.

ester:Ķatır.

āstar:Ķaftan astarı.

este: Çekirdek.

āstīm:Ķasr-ı hemze-y-ile ve āḥirinde mīm ile astīn ma' nāsına.

āsītīm: Yiñ.

āstī:Mişli.

esrīş: Meydān.

esfede: 1. Odun. 2. Ekşi.

āsumān:Gökyüzi, semā ma' nāsına.

esel:Ķoğalık otı²¹.

āsumān: Ayuñ yigirminci günü ve _____.

āsumāne: Tam ortası, saḳfa ma' nāsına.

āsime:Ḥayrān.

āsnī: Bima'nī vesnī.

asa:Ķılçık.

āsiyāb: Degirmen.

āsiyā: Mişil āsiyāb.

āsiyābād: Yēl degirmeni.

āsiyābān: Degirmenci.

āsiyābāne: Bileki.

āsīb: 1.Zaḥmet der kitāb maḥbūbul 'ārifin āsīb raḥmetmī güyed. 2. Dırmık. 3. 4.

asīr: Ma' rūf.

āsīme:Ḥayrān aşūfte _____ mişil āsimā.

āş: Ma' rūf.

āşā: Mānend.

āşām:Āşāmiden lafzından şıḡa-u emr-u ism-i maşdar ve vaşf-ı terkībdır.

eşper: Aşcı.

eşpul: Bālıḳḥavyarı.

²⁰ Sitāyiş: Övme.

²¹ koğalık otı: Hasır örmeye yarayan bir tür saz.

eştengāh:

eştūm: Burçak süpürgesi.

eştūh: Bir acı ağacdur.

āştī: Sulh ya' nī barışıklık.

āşūfte: Delü.

eşk:1.2. Gözyaşı.

āşikāre: Belli.

āşikārā: Mişli.

āşkzih: Avlar kuş muṭlakā.

eşkūy: Köşk ve çardağ ve köşe.

eşkūne:

eške: Incuḱruk²².

āşinā: 1. Yüzgüç ve yüz ismidür. 2. Biliş.

eşneved: Hamse müsterūnuñ ikinci günü.

āşūb: 1. Fitne. 2. Edki ṭalga. 3. Deñiz, mevcī ve āşuften lafzından şıḡa-u emr ve vaşf-ı terkībidür. 4. Küsegi²³.

āşiyā: Mānend.

āşiyān: Yuva.

āşiyāne: Mişli.

āşīb: Ziyān ve zaḡmet ve _____.

āşikāh: Mutvaşatā.

āşīye: Harīr²⁴ _____.

āḡār: İşlamak ve ıslatmak ma' nāsına ism-i maşdar ve şıḡa-u emr ve vaşf-ı terkībdür.

āḡāre: 1. Na' līn şırmı²⁵. 2. Astarlık _____.

āḡāze: 1. Mişli _____. 2. Ökçe ağacı.

āḡāz: Evvel ü ism-i maşdar ve şıḡa-i emr ve vaşf-ı terkībdür.

āḡāş:

āḡre: Yēr yön.

āḡend: Yēr ma' nāsına ya' nīṭolu.

āḡūş: 1. Kucağ, bir kucağ nesne. 2. Büyük arpa ve buğday destesi, ḡuzme ma' nāsına.

āḡīl: Göz kıyruḡıla bakmak²⁶.

²² incuḱruk: Hiçkırık.

²³ küsegi: Karıştıracı, fitne, karışıklık.

²⁴ harīr: Hararetli, ateşli.

²⁵ na' līn şırmı: Ayakkabı dikmeye yarayan esnek deri parçası.

āfitāb: Güneş.

āfitāb-perest: ‘ Aceb gelir ____.

āfitāb-gāh:

āfitābe: 1.Ebriḳ ya ‘ ni göze ____ . 2. Ƙumḳuma.

āfitāfeyā:Ƙaraza²⁷ dikeninünşıḳındısı.

āfet-i div: Uḳuḳ.

āfed: ‘ Aceb.

efd: 1.Ĥevāher-zāde. 2. Burāzer-zāde.

efder: 1.Ĥevāher-zāde. 2. Burāzer-zāde.

efdestā:

efrāhte-pāy:Ya ‘ nīzīrpāy ki berzemīn _____ müşkülāt.

efrāz: 1.Söbek. 2. Yüce, yoḳuş.

efrāzdān: İbrāz ḳoycaḳ.

efrence:Ol ki oḳlancuḳları ḳorḳudurlar.

efreng: 1. Yaraşuḳ, zīb ma ‘ nāsına. 2. Zibāti.

efrüzende: 1. Pās açıcı. 2. İşleyici.

efrüşe:Ĥānegīhelvā ya ‘ nī cenīs dedüḳleri ḳelvā.

āferīdegār: Yaradıcı.

āferīdegān: El- maḳlūḳ ‘ ül bariyye.

āferīniş: Yaradılış.

āferīn: Kelime-i taḳşīndür.

efzār:Ālet.

efzūn: Artuḳ.

efjulinān:Ėtmek, ḳamırılmak.

efsār: Yular.

efsān: Bilegü²⁸.

efsāne:Ĥikāyet.

efsar: Tāc.

efsentin: Kiyāhist meşhūr.

efsū: Yaba.

efsūs:1. ____ almak. 2.

²⁶göz ḳuyruḳıla baḳmaḳ: Yan gözle baḳmak.

²⁷ḳaraza: Akasya.

²⁸bilegü: Kesici araḳları bilemek için kullanılan alet.

efsün: Bögi.

efşār: Çavla çukuru.

efşarger: ‘Aşşāre.

efgār: Kötürüm.

efkār: Yüklü.

āfilun: Evelek²⁹ dedükleri ya‘nī keben.

āķe: Bezubān-ı Ğorazmī merdüm büzrük güyend.

āķešte: Gelir, kiler.

ākāris: Ğomalān mantar³⁰.

āgāh: Ğaberdār, uyanuķ.

ākec: Ğullāb bir āgacdur ki ucuna egri demür berkidürler, anıñıla buz Ğaneden buz çekerler.

egerce: Ma‘rūf.

egeje: Ma‘rūf Ğarf-i şartdur.

eksün: Bir dürlü Ğumāş, ba‘zıları rengi Ğararık atļās demüşler.

āgliyün: Ğülistān-ı kemĞa.

āģenc: Baģırsaķtoldurması.

āģenc: Çakāl.

āģende: 1. Sucuķ. 2. Iştabal, āt āĞūrı.

egnün: Şimdi.

āģuc: Ğulāb³¹.

āģuş: 1. Ğucaķ. 2. Kenār.

āģeh: Ğaberdār.

āģic: ‘Aşeb-rüde.

āģin: Muţlaķātoldurma nesnenüñ içi.

āģin bālın: Yastuķiçi.

āl: 1. Ğanedān. 2. Reng-i meşhūr. 3. Bezubān-ı Ğorazmī nişān-ı pādīşāh. 4. Ğile. 5. Kelbed ya‘nī ten.

ālā: 1. Ālūden lafzından şıģa-ı emr ve vaşf-ı terkībidür. 2. Bulaşuķ.

ālāne: Ğoģan³² yuvası.

ālev: 1. Od yalıñı³³. 2. Mişli.

²⁹ evelek: İspanaģa benzer bir ot, labada.

³⁰ Ğomalān mantar: Arap mantarı, keme.

³¹ Ğulāb: Ğöl, gölcük.

³² Ğoģan: Doģan kuşu.

ālāyiş: Bulaşmakālā ma' nāsına.
elbānkebūd: Surğun, sükūt.
elburz: Nām-1 gūhist.
ātemgān: Bezubān-1 Ğorazmi nişānı hümāyūn _____.
ebceht: Tāma' dar kitābı _____.
ālur: Uca surūn ma' nāsına.
ālust: Semiz, uca.
elgūne: Fikr.
elğut: Belā.
ālfute: Ża' īf ya' nīāl içinde ve mekr içinde uftāde ve şikeste hāl olmuş.
elfeht: 'Ud ağacı.
elfenc: Mişli.
elfende: Endūhte.
ālgūne: Fikr mişil algūne.
elencūc: 'Ud ağacı.
ālñi: Ğapu sövesi³⁴.
elnī: Bi-l meddi ve-l қаşr-1 mişli.
elvā: Şabr ve _____.
elvāh: Egri.
ālūbālū: Kirās, veşne dēdükleri.
ālūçe: 1. Ğaraşaq gögemdir yemişidür. 2. Uvacuқşaruca erik, tağ erigi.
elvend: Kūh-1 hemdān.
ālū: Erik.
ālūh: Tāvşancıl³⁵.
ālūh: Mişli.
āleh: Mişli.
ālībālī: Mişil.
āmāc: Nişānı _____.
āmāde: 1. Muhayyā sahte şed çün sāzigār müşkülāt. 2. Istıskā ya' nī yağmūr taleb étmek.
āmās: 1. Yel tutmaq. 2. Şiş ya' nī verem.
āmāh: Mişil.

³³od yalıñı: Ateş sıcaklığı.

³⁴ қаpu sövesi: Kapı çerçevesi.

³⁵ tāvşancıl: Kara kuş.

emburūd: Emrūd.

emuzikār: Yarılıgacı³⁶, ğafūr ma‘nāsına.

emreğ:

emrūd: Emrūd.

āmūl: Nām-1 şehir.

āmule: Emulec.

emne: Yarılmış _____.

emū: Şiş.

āmū: Ğayret.

āmūy: 1. Ceyhūn ırmağınıñ adıdır. 2. Şehrist der kâfir.

āmīr: Beg, melik ma‘nāsına.

_____:

āmiziş: Mīzac ma‘nāsına.

āmīze: Ğarışmış zā-i acemī-y-ile.

āmīg: Mişli.

ān: 1. Ol. 2. _____ hat.

enār: Ma‘rūf.

enāğalış: Bir otdur atañ gözünde kisine³⁷ êkerler şifā bulur.

enbāhūn: Hişār.

enbār: 1. Kiler. 2. Şarpun³⁸.

enbāz: Ortağ.

enbāzde:

enbāğ: Fūme.

enbāng: Yancuğ³⁹.

enbān: Dağarcuğ.

enbur: Kelübetin⁴⁰.

enbure: Mişli.

enberūd: Armūd dedükleri yemiş.

enberū: Mişli.

enbiste: Bir şovuç nesne ki çatıla ve toña ve çuriya enbiste dërler.

³⁶yarılıgacı: Bağışlayıcı olan (Tanrı).

³⁷kisi: İneklerin gözünde çıkan, mercimek büyüklüğünde bir yara.

³⁸şarpun: Un ve tahıl ambarı.

³⁹yancuğ: Zırh.

⁴⁰kelübetin: Kerpeten.

enbūy: Būy-ı _____ .

enbūh: 1. Ğalabe. 2. Bol.

enbuh: Mişli.

enbīs: Arpa ve buĝdāy ceĝi⁴¹.

encām: Aĝrığār bāşed.

encā: Enda.

encigag: Dāne-i siyāhest ki.

encumen: Dérnek yéri.

encūĥ: 1. 2. Pejmürde, buruşuĝ.

encūhe: Mişli.

encū´: Incurmaĝ⁴².

encūĝ: Büklüm _____ .

encū: Cezīre.

encīr: Ma´rūf.

encīre:

endāze: 1. Oran ve ölçi. 2. Derzī arşuni⁴³.

endām: 1. Düzen. 2. 3. Girmerd.

endām-dānā:

endāv: Dīvār şıvası.

end: 1. 2. Uĝdan öne deĝin ´aded mechūldır.

ender: 1. 2. İĝerü.

ender-ĥūr: 1. Lāyık. 2. Mişli.

ender-rez: 1. Vaşıyyet feth-ül fā-y-ıla ve sūkūn-ı nūnıla ve feth-ül dā-y-ıla feth-i rā´i muhamla-y-ıla ve sūkūn-ı zā´i mu´aceme-y-ile. 2. Mişli.

enderüz: Cāsūs.

enderūn: İĝerü.

enderūne: Çarşaf.

enderūnī: İĝerik.

endek: Az.

endeme: 1. Geĝmiş ve geĝmiş ĝamı _____ ve ĥikāyet kerdin _____. 2. Eşleri ve yoldaşları añub yād etmek.

⁴¹ ceĝ: Savrularak samanından ayrılmış tahıl yığımı.

⁴² incurmaĝ: Hıçkırmak.

⁴³ arşun: Eski bir ölçü birimi.

endūd:Şıvā.

endüz: Taşım⁴⁴.

endüje: 1.Gök.2. Endüz.

endül:Oldur ki Zengistān vilāyetinde bir kilimi iki yanından ağaca berkidürler, begler anuñ üzerine oturur, dört yanından götürürler.

endüh:Ġuşşa.

enduh:Mişli.

endīşe: Ma ‘rūf.

endī: _____ huşuş ma ‘nāsına.

enzeh: Mercimek.

entākī:

enfest: Örüncek ağı.

enkerdiyā:Incukırık.

enkele: Mağrib vilāyetinde biten caduvārdur.

engār: 1.Ĥaşıl. 2. Ĥisāb-ı defter. 3. Sergüdeşt.4. Efsāne.

engāriş: Çerīde-i şamār.

engāre: 1.Mişli. 2. 3.Ĥisāb-ı defter.

engāze: Şāye kurbās.

engāme: Hengāme.

engāh: Ondan şoñra, evvel vaqt.

engāhī:Mişli.

engubīn: Bāl.

engubīne: 1. Besdil. 2.Āķhalvā.

engipuzde:

enguzār: Encudān dەرler bir otdur.

engervā:Ĥorasan dilince koyun ağıladur.

engerīzī: Terĥūn.

engijed:

engeşbe:

engeşye: İkinci fethī kāfile ‘Acemī ile _____.

engişt:Kömür, kesr-i kāf-ı ‘Acemī ile şīnuñ ve tānuñ sükūnile.

enguşāl:

⁴⁴taşım: Ölçü, tahmin.

enguş: Barmaq _____ kâfi'acemî-y-ile şînuñ ve tânuñ sükûnile.
enguş suturk: Büyük barmaq.
enguştvâne: Engiştene ki derziler âleti.
enguştuvâne: Zeygir.
enguşterî: Yüzük.
enguşte: Baba zammı kâf-ı'acemi ile âhirinde tâ-y-ilesâlişhurûf-ı teheccîdür.
ânek: Incuķruķ.
eng: Bal arusu.
engule: 1. Dügme ya'nî _____. 2. İlik ma'nāsına isti'mâl ider.
engilyün: Tersâlar⁴⁵ içinde bir mu'teber kitâbdur.
engür: Üzüm.
engünî: Bâtil işleyici.
ângeh: Andan soñra, ol vaķt.
engahî: Mişli.
engiyân: 1. Keşger. 2. Sızgıla oñdan müşkilât.
engîsân: 1. Keşger. 2. Sızgıla.
engîşe: Âhinde.
enend: Ucdan önden 'adedi mechûl duran ma'nāsına.
enüşe: Şâzî _____.
enîzân: Ayuñ otuzıncı günü.
enîsân: Yalân söz, şıfat ve 'addur muhâlif ma'nāsına.
enîş: Bâğçe.
enîn: Taş yayık.
âv: Şu ve âb ma'nāsına.
âvâ: 1. Âvaz _____. 2. Yanķu _____.
âvâr: Sitem ya'nîzalm.
âvârçe: Defter.
âvâre: 1. İşsüz güçsüz. 2. Kaftân yüzi.
âvâz: 1. Ün. 2. Çav ya'nî şöhret.
âvâm: Karđ u âm ma'nāsına.
âvân: 1. Dîvân. 2. Dîvân hükmi der maħbûb.
âvâh: Yanķu, âvâ ma'nāsına.

⁴⁵tersâ: Hristiyan.

evbār: 1. Yüklü. 2. Bel' kerden.

evbāş:

evc: Ğāyet bulandı ez her çīzī.

āveh: Āh u vāh demekdür.

evder:

āver: 1. Saht zişt. 2. Yakın.

āverçe: Defter, varçe ma'nāsına.

evred: Savaşda duruşmaq.

āvered: Ceng ya'nī savaş der maḥbūb-ül 'ārifīn ceng ____ güyed.

āverdegāh: Savaş yeri.

averdgāh: Mişli.

āverha: İllet-i buvadder semmi müşkülāt.

āvres: Ārdıc şerḥ ve ba'zıları şaru ağacı dērler.

āvergūş: Cenk celāk ya'nīşalkım küpe.

āvermuzd: Müşterī yıldızı.

evrend: Taht.

evrend: 1. ____ 'izzı. 2. ____ 'ızzı. 3. 'Aql. 4. Tāc. 5. ____ ma'ışat. 5. .

evreng: 1. ____ 'ızzı. 2. Tāc. 3. Māhitāb. 4. Taht. 5. Zibāt-ı merdüm taht u 'izzet. 6. 'Aql.

āvere: _____ aşahkaftān yüzi, āvāre ma'nāsına.

āvriż: Abrīż ma'nāsına.

evzār: Mişil ebzārdān.

evzārdān: Mişil ebzārdān.

evjen: Şıfatdur, bahādırlar ıtlāk olunur şır evjān şır efken ma'nāsına.

evjend: Yaraq.

evjeng: Mişli.

āvşin: Mişil evşin.

evgār: Yüklü.

evgīr: Hırma çöpünden dūrülmiş lif ____ olur.

evvel: İlk ya'nī ibtidā.

āvileh: 1. Kabarcuq, ābileh ma'nāsına. 2. Çiçek ki ādemde çıkar.

āvend: 1. Kab kaçaq. 2. Savaşacaq yer.

āveng: 1. Hevenk. 2. Giriftār.

āveh: Vāh demekdür.

āvijgen: Ulaşkan ve kuyluşkan gibi 'alk ma'nāsına.

āvīšen: 1. _____ aṣaḥ budur ki sa‘terdür. 2. Güyegi oti⁴⁶, sa‘ter.

āh: Ma‘rūf.

āhār: Hāşıl.

āvize: Kulaşsalkı⁴⁷.

āhār: Çirīşdur, cullālar kumaşa sürerler ya‘nī şudur dērler sirīş _____.

āhāne: Baş depesi.

ah-ḥūt: Ya‘nī tıg _____.

āhermen: 1. Dīv. 2.

ehzen: Neft.

āheste: 1. Vaḳūr ma‘nāsına. 2. Tölektavār⁴⁸. 3. Arḳun⁴⁹.

āhek: 1. Kirec ki kuma çarışdurub yaparlar. 2. Ālçı. 3. _____ hırzma.

āhence: 1. . 2. Çenberdur meḳut daḥı dērler mekūk āheleng olar.

āhen: Demür.

āhenger: Demürçi.

āheng: 1. Kaşd. 2. Hoş _____ āhengī.

āhū: 1. Geyik. 2. ‘Ayb.

āhūn: 1. Divār diken _____ 2. Mağara. 3. Şafy ya‘nī laġm.

ehvend:

āhū-bere:

āhenc: 1. _____ fītel. 2. Kurdıcağ, çenber. 3. _____ tuşīden. 4. .

āhenclūg: Sıkmağ.

āhecte: Keşīde⁵⁰.

āhenrubāy: Mıḳnāṯis taşı.

āhenrubā: Mişli.

āhengeş: Mişli.

āhnū: Hūşı pīşekārān.

āhneved: Hamse‘i musterkanuñ evvel günü.

āhine: Āhence ma‘nāsına.

āhiyāne: 1. Baş çanaġı, ḳaḥf ma‘nāsına. 2. Baş depesi, ahane ma‘nāsına. 3. Eñse.

āy: Şıġa‘i emrdur, āmaden lafzından gel demek olur.

⁴⁶ güyegi oti: Güvey otu, kekik.

⁴⁷ kulaş salkı: Bir çeşit küpe.

⁴⁸ tölek tavār: Yaşlı hayvan.

⁴⁹ arḳun: Ağır, yavaş.

⁵⁰ keşīde: Çekilmiş, yan yana gelmiş.

āyā: ‘Acabā.

āyār: **1.** Māh-ı āhırın ez-bahār. **2.** ‘Aceb.

eyāre: Eyāric.

eyārde: Suḥfı İbrāhīm’ ũñ tamāmınuñ tefsīridür.

āyer: Qurdeşeni.

Eyerse: Süsen dīnī.

āyije: Koğ, şerar ma‘nāsına.

āyij: Mişli.

āyijek: **1.** Mişli. **2.** Ağac kurdı.

āyişe: Cāsūs.

āyifet: Feth-i ḥācet.

āyende: Bihūde.

eylūk: Māh-ı āhırın ezḥazān.

āyine: Gözgi.

āyinedār: Ma‘rūf.

eyvān: **1.** Muşandara⁵¹. **2.** Çardāk. **2.** Turre⁵². **3.** Deveķ.

āyir: Qurdeşeni.

āyişire: Koğ⁵³, mişil āyije.

āyīn: **1.** Resmī, töre. **2.** Tertīb. **3.** Çizi _____.

āyīne: **1.** Tertīb, āyīn ma‘nāsına. **2.** Gözgi, āyīne ma‘nāsına.

irde: Serdīşubḥ.

ilbrīķ: Ma‘rūf.

icrā: Tonluķ.

icfīl: Erkek deve kuşı.

ecl: Derd kerdēn.

ird: Ayuñ yigirmi beşinci günü.

irem: Bāğ-ı cennet.

izār: İç ton.

izdin: Alıç (alçı).

izgār: Izgār-gine.

izgīl: Döngil.

⁵¹muşandara: Odanın kapı tarafındaki yüzünü kaplayan büyük dolap.

⁵²turre: Alna dökülen saç.

⁵³koğ: Kıvılcım.

isb:

ispetān: İspeyüş tohumu.

isperek: Şarı ağac.

isferūd: Bağırtlak⁵⁴, isferūd ma'nāsına.

isperiş: 1. Meydān bāşed. 2. Mişli meydān.

isperī: Tamām.

isperiş: Mişli.

ispeğül: Bezr kaṭunā.

ispendān: Ḥabba-ül reşād.

ispīd: Bi-ma'nī sipīd.

ispīdbā: Bir aş adıdır meşhūr.

ispūş: Boğa yaprağı⁵⁵.

İstāreçe-i āteş: Kıgılcım.

istāre-i āteş: Mişli.

istebr: Yoğın ve kalın.

ister: Okıyya.

istehrūş: _____ yākar tāl müşkülāt.

istenbe: 1. Gebe. 2. Şeytān.

istebr: Bi-ma'nī sitir.

istīm: Ğılāk çīzī.

isrinc: Sülügen⁵⁶.

isferūd: Bağırtlak.

isfenāḥ: İspanak.

isfend: Ez ḥamse'i musteriḳa.

isfendmez: Mişli.

isfendārimez: Māh-ı āḥırīn ez zimsitān.

isfendārimez: Ayuñ beşinci günü.

isfent: Fārisī _____.

isfīdbā: Buz aş.

isfeyūş: Bazar kaṭūna.

isgend: Tegme çenber aynı.

⁵⁴ bağırtlak: Bir çeşit ördek.

⁵⁵ boğa yaprağı: Su kenarında yetişen bir bitki.

⁵⁶ sülügen: Bir tür kırmızı boya.

isgene: Ay.

işbehün: Ribās, işhün ma'nāsına.

istelink: İncik.

işhün: 1. Şukūfe. 2. Ribās ya'nī fidān.

işkere: Avcı nesne.

işkem: Bama'nī şikem.

işkel: Bakılağı.

işkenc: Sācidi dest.

işnād: Ayuñ yigirmi altuncı günü.

işneved: Ez-ħamse musteriķa.

işnud: Mişli.

işim: 1. Cāhşūr. 2. Şalvar.

ifdistā: Zubān- guşād.

iķlīmiya: Altun kümüş toyālı.

ilgār: Tārāc.

im: Bu ay ma'nāsına.

imrüz: Bu gün.

imsāl: Bu yıl.

inder-āb: Cejīre.

ivrisyā: Āġı süsen dini.

īy: Ĥafr-i nidādur.

īnend: Şumār-ı mechül.

īc: Bama'nī hīc.

īder: 1. Hemīşe her dem. 2. Ba-ma'nī biyāde bāşed. 3. Rūzigār. 4. _____ imdi.

īder: İncā.

īdün: 1. Mişli. 2. Böyle şöyle kime. 3. Ĥudā-yı Te'ālī.

īdūr: Dürger⁵⁷.

īrā: Bama'nīzīrā.

īrāk: 1. Zīrāk. 2. Bama'nī gird.

īrsiyā: Gök süsen _____.

īrmān: 1. Peşīmān. 2. Ebnāk. 3. .

īj: Kuġ.

⁵⁷ dürger: Marangoz.

izān: Ayuñ otuzuncı günü.

ızād: Hudā-yı Te'ālī.

ījak: Bama'nīj.

īsā: Şimdi, in, zamān ma'nāsına.

īşān: Atlara.

īşe: Cāsūs.

īfet: Hācet.

īfde: Yeynicek⁵⁸ kişiki bīhūde laf ũrür.

īkāk: Bezbān-ı Hōrazmi gamāzra gūyend.

īlyā: 1. Beyt-ül muḳaddes. 2. Terhānı ḥadrīm. 3. Nām-ı 'Alī raḍıyāllahu 'anhu.

īmed: Şabān demūri ciftdür, ḥālet-gişt müşkülāt.

īmīn: İnāf.

īn: Bu.

īmān: Bunlar.

īmānuşt: Terhūn.

īncā: Bunda.

īnčanīn: Böyle.

īncū: Haşşa'ı pādīşāh Bezubān-ı Hōrazmi.

īnāk: 1. ũşde. 2. İnak⁵⁹.

īnek: 1. _____. 2. Şimdi.

īnhā: Bunlar mişil nān.

ubān: Tağ.

ubhul: Düdek ya'nī dikenli ardıç yemişı aşlda.

urbūn: Bey' aḳçesi.

urbuyān: Bey' aḳçesi.

urtāk: İhtıbāt balıđı, meşhūr ve Bezubān-ı Hōrazmi bāzırgānda gūyend.

urdu: Uddı.

urs: Ors, çınār ağacı, ũres ma'nāsına.

urg: Çörek kũz ki ḳoḳar murğ.

urmān: Emek, renç ma'nāsına.

urmuzd: Müşteri⁶⁰ yıldızı.

⁵⁸ yeynicek: Hafıfmeşrep.

⁵⁹ ĩnak: Boynuna sarılma.

⁶⁰ müşteri: Jüpiter.

urmūn:Siftedur ālemi ŧatmıda.

urūĝ: Gūn.

uspust:Sōyest.

uspūŧ:ŧoñ gūz ayı.

ust: Sīrīn baŧed oca baŧı.

ustā: Tefsīr-i ŧuĝfı İbrāhīm.

ustāĝ: Kūstāĝ.

ustād: Ma´rūf.

istār: Ma´ā _____ buçuĝ dirhem.

ustām: Mu´temed.

ustĝuvān: **1.** Kemūk. **2.** Çegirdek ma´nāsına daĝı isti´māl olunur iderle.**3.** Ev resmi.

ustĝuvānbend: **1.** Siyek⁶¹. **2.** Őartāl.

ustĝuvān-ĝūr: Lorī⁶².

ustureng: **1.**´Akīm. **2.** Yebrūĝ _____**3.** Ve ŧavaĝ aĝacı.

usturūn:´Akīm⁶³.

ustūn: Direk.

istīje: Bi-ma´nī sitīz.

usur: Girift⁶⁴.

usur: Bevl⁶⁵.

usrub:Őurŧūn.

usĝudār: **1.** Ulāĝ Bezubān-ı Tūrķī ora _____ ĝūyend. **2.** Nām- ŧehrist.

usĝure: Ma´rūf.

uŧpuŧ: Bit.

uŧtur: Deve.

uŧtur-ĝār: **1.**Ancūdāĝorosānī. **2.** Kiyāhī ki ĝūred.

uŧturūĝ: Miŧli.

uŧtur-ĝāv-pelenk: Zor, napā.

uŧtulem: **1.** Taĝakkum bāŧed. **2.** Ceza´, feza´.

uŧtūvāne: Yūzūk.

uŧtūh: Acı aĝacdur.

⁶¹siyek: Üretra.

⁶²lorī: Balıĝçıla benzeyen, leŧle beslenen bir kuŧ.

⁶³´akīm: Kısır.

⁶⁴girift: Yakalama, tutma.

⁶⁵bevl: Sidik.

uřgäre: Borsuk.

uşgur: Mişli.

uçuk: Sam' uřturgärest Türkiden dahı uřak dërler.

uşküfe: Çiçek.

uşkühe: İnci kırkı.

uşkuhe: Mişli.

uřnän: Çođan.

uřnüře: 'Aťse⁶⁶ ma' näsina.

uřne: Ağaç yosuñı.

uşra: Aşa koyacak ot, yām.

uşre: 1. Her yumrıdur ki ādem _____ çıkar incidür ve 'ārlanur. 2. Hıreke.

uřrāk:Erişte.

uşşüt: Ekilmec.

ulām: Bezubān-ı Hırazmı _____.

umīd: Umu⁶⁷.

ū: Ol.

ubār: Yüklü.

übār: Yuducı.

üçek:Hırazm lugatıdır tām dërler.

ūzar: Su.

ūr: Küf, āzađ ma' näsina müřkülāt.

ūra: 1. Eke⁶⁸. 2. Ānı.

ürdü:Dergāh-ı pädiřāh, Bezubān-ı Hırazmı.

ürgānç: Nām-ı şehr Hırazmı.

ürmān: _____.

ürmazd: Nām-ı _____.

ürmuzd: Ayuñ evvel günü.

üz: Bezubān Hırazmı _____.

ūzen: Ođuzname ayıdan⁶⁹ kimesne.

üstām: Mu'temed.

üstān: _____.

⁶⁶ 'aťse: Aksırık.

⁶⁷umu: Umma, ümit.

⁶⁸eke: Heybetli adam.

⁶⁹ayıtmak: Söyleyen.

ūsū: Yās ve mātem.
ūşendene: Aḥkujene ma‘nāsına.
ūlinc: Üzüm çöbi, qaraca qoruq.
üle: 1. Tavşancıl. 2. Cānavar.
ūmāc: 1. Nişāne. 2. Ūmāc.
ūmīd: Mişil ūmīd.
ūniyā: Sıqındı.
ūyā: Kīc.
uhnūber: Üzüm çöbi.
uyā: Kīc.
bā: 1. Bile _____. 2. Āş.
pā: Ayak.
bā efrāh: Giyāhist ki _____.
bāb: 1. Āteş ma‘nāsına. 2. Baba ya‘nī ata.
bābā: Ata.
bābet: Lāyık.
bābzen: Kebāb ve mūrī.
pā-bend: 1. Ma‘rūf. 2. Barmaq siñiri.
Pāpūş: Bābūc.
bābūc: Bābadya ya‘nī şukūfe köpel _____.
bābūne: Mişli.
bābe: _____.
pātāve: Düleğ⁷⁰.
bāteb: Lāyık mişli bābet.
pātahta: Mişil pāy-ı afşār.
pātile: Tencire.
bāc: Ma‘rūf āḥir zā-i Acemī-y-le ve cemī-y-le _____.
pāḥāl: 1. Çülāh çuqurı. 2. Aşcı çuqurı.
bāceng: Köşküñ küçücek penceresi.
pāçeng: Kiçirek derice ancaq bir gözile baqılır.
pāçe: 1. Ma‘rūf. 2. Ton paçası.
pāçile: Bir nev‘ ayaqqabı.

⁷⁰ düleğ: Kavun.

bāh: 1. Zibātī. 2. Geçmez altun, gümüş. 3. Dün himmet. 4. İlçi.

bāhtur: Mağrib gūyend şahih maşriqast.

bāhise: Dīvārmend qor bir qor iki qor dīvārde muste‘meldür.

bāhüst: Ança bāpāy-ı _____ bāşed.

pāhe: Mişil bāhise.

bād: 1. Yel. 2. Ayuñ yigirminci günü, ayuñ yigirmi ikinci günü dediler ba‘zılar. 3. Olsun.

bādā: Mişli.

pādāş: 1. Sevāb. 2. ‘Ivāz. 3. Mişliāhirinde nūnıla daħı muste‘meldür.

bād efrāh: 1. ‘Azāb ve ‘ukūbet bāşed. 2. Nāliš⁷¹. 3. Kiyāhist ki hafākānra pāk göned. 4.

Mükāfāt, bed bāşed.

bād efreh: Sīmīn⁷².

bādām: 1. Ma‘rūf. 2. Muşallī⁷³.

bādāmtere: Fesligen.

bādāme: Gönül ya‘nī _____ ibrişim pīle ma‘nāsına.

bād-āvurd: Çākır diken ve bir dikenlü otdur güz günlerinde yel önince yuvalanur.

bādbāz: _____ ma‘nāsına.

bādbān: Ceyb-i cāme ve bir āhen asaħ.

pādbān: 1. Şığırtmac⁷⁴. 2. Yelken.

bād-bur: 1. Mişil bād-ı berüt. 2. Yerle.

bād-burüt: Aşılız mütekebbir.

bād-pure: 1. Yongā⁷⁵. 2. Mişil bādrīye.

bād-berīn: Şabā yeli.

bād-pīh: Şalıncaq.

bād-bīzen: Yel pāze _____ ma‘nāsına.

bād-ħāye: Depe.

bād-ħuvār: Mişli.

bād-ħūr: 1. Hümā⁷⁶ kuşu. 2. Pencere.

bād-ħevn: 1. Mişli. 2. Ev resmī ten u zen kāfiyesinde. 3. Yel girecek pencere güzergāh-ı āb.

bāddejem: ‘İllet est ki _____.

⁷¹nāliš: İnliti.

⁷²sīmīn: Gümüşlü.

⁷³muşallī: Namaz kılan Müslüman.

⁷⁴şığırtmac: Sığır çobanı.

⁷⁵yongā: Yontulmuş küçük odun parçaları.

⁷⁶hümā: Devlet kuşu, talih.

bāddujnām: Mişli.

bādduşnām: Mişil bād-ı dujem.

bāder: Ayuñ yigirmi toközuncı günü.

pāder: Vetra est.

pādrām: Pīhūde.

pādre: Bātıl.

bād-reng: 1. Turunc pāyı ağacı ile ve bā'ı 'arefī ile. 2. Şinhıyār⁷⁷.

bād-rengbū: Bādrenc būya ki Türkide bār yurd dەرler.

bād-rū: Tabıbler tere-i Hōrāsānī, bādrūc dağı dەرler.

bādrūj: Başşış.

bādrūje: 1. Her gün geyecek ton. 2. Pebveste.

bādrūg: Buyān.

bādere: İc ton.

bādrise: Ağırşak⁷⁸.

bādrıye: 1. Mişli. 2. .

bādzen: Yêlpaze.

bādzenbūye: Kovān otı.

bād-ger:

pād-zehr: Tiryāk⁷⁹ bā zeher ma'nāsına.

bādzīn: Şabā yeli.

bād-sār: Vaqār söz kişi.

pād-ı şā:

bādşā: Mişli.

pādişe: Mişli.

bād-ger: 1. Hane-i bāşeddir _____. 2. Mişli.

bād-gerd: Yêliken yāy avı.

bādfer: Pırlağuc.

bādfurū: Mişli.

bādfuruverdīn: Bād-ı debūr.

bādfure: 1. Elinden iş gelmeyüb esüb şoran kişi. 2. Mişli.

bādferre:

⁷⁷ şinhıyār: Acur.

⁷⁸ ağırşak: İplik eğrilecek iğe takılan tahta yuvarlak.

⁷⁹ tiryāk: Panzehir.

bād-gird: Kaşırğa.

bādgönc: Kulunc.

bādgöncī:

bādgönd:

bādkönī: Mişli.

bādgīr: 1. Yelkīm yāy-ı evi bādgerd ma'ānasına. 2. Yéllik.

bādincān: Ma'rūf.

bādvān: Mişil bādbān.

bādnigān: Mişil bādnicān.

bād-vīz: Yélpaze.

bāde: Süci⁸⁰.

bādyān: Rāziyāne.

bādiyāne: 1. Mişli. 2. Tarağ otı.

pādīd: Bama'nī pādīd bama'nīzāhir.

pādīr: Fatıl ağacı ya'nī önegi.

bādīne: Yaban.

bādīye: Badya⁸¹.

bādķat: Ol ağacdur ki yél esicek hūş hūş ķoķular geler.

bār: 1. Kerre merre ma'nāsına _____. 2. Çiçek. 3. Yük. 4. Yemiş. 5. Bārīden lafzından şıģa-ı emr-u vaşf-ı terkībidir eşķibār ve muşķbār gibi. 6. Yol dīvān. 7. 'İcāzet. 8. Ķal'a ma'nāsına. 9. Bıldır⁸².

bārac: Ķābile.

bāreģuş: Bir ķoķaķ.

bārān: Yağmur.

bārānşitāb: Buģanaķ⁸³.

bārān-girīz: Alacuķ⁸⁴.

bārāne:

bārbud: 1. Muķrıb. 2. Hūsrev'ün çalıcısı.

bār-ber: Yük çekici ĥamul ma'nāsına.

bār-bune: Yük, yāb.

⁸⁰ süci: Şarap.

⁸¹ badya: Kap, kazan.

⁸² bıldır: Geçen yıl.

⁸³ buģanaķ: Saģanak yağmur.

⁸⁴ alacuķ: göçebe çadırı, çardak.

bār-i ħuday: Mevvelīdemek olur.

pāred: 1. Saķırġa⁸⁵. 2. Kene, saķırġa.

bārdān: Ķab, ķaķaķ.

pārduv: Meşel bārāne.

pārreng: Sīnebend küzük.

bārzed: ‘Uşāre-i ābdur _____.

pārs: ‘Acem vilāyeti.

pārsā: 1. Zāhid ve şālih. 2. .

bārsenc: Perseng.

bārsencen: Mişli.

bārki: İnce.

bārkāv: Düzen demek olur.

bārgāh: Ķadır, ķapı öñi.

bāriġā: Mertebe ve dīvānhāne.

bārgi: Esb nīġ.

bārkīr: Ma‘rūf.

pārgīn: Şuv öġregi⁸⁶.

bārendekī: Fāy.

pāreng: Nārinc.

bārengbūy: Ayva dāne.

bārengbūye: Bādrū ma‘nāsına _____.

bārū: Burc, ħişār.

pārüb: Kürek bāy _____ bile ve bā-y-1 ‘Acemī ile.

pārū: Meşel pārüb.

pārūd: Baġġarakī.

bādūze: Her ġün geyecek ŷon, bādrūze ma‘nāsına.

pārule: _____ bādpare ma‘nāsına.

bāre: 1. . 2. Ebrū, dīvār, şehr, destūr. 3. Bir kerre. 4. Rişvet. 5. Ħaķ.

pāre: 1. Yama. 2. Rişvet, bā-y-1 ‘Acemī ile ve bā-y-ıla ki _____ ħurūf-1 _____ dūr.

bārī: 1. Ħūda-yı Te‘ālī‘azze ve celle. 2. Edātdur, maķām-ı taġayyürde isti‘māl olunur, şöyle olsa bārī, böyle olsa bārī gibi.

pārīz: Mişil pāyz-ı ġüz faşlı.

⁸⁵ saķırġa: Kene.

⁸⁶ şuv öġregi: Su kenarı.

bārīk: 1. İnce.2. Yufka.

bāz: 1. Girü⁸⁷. 2. Bāzu, kul ma'nāsına.3. Kulac. 4. Toğan. 5. Ācuq, küşāde ma'nāsına. 6. Rüşen, farkêtmek ism-i maşdardur, bāziden lafzından şığa-i emr ve vaşf-ı terkîbdür hoqqa-bāz ____ gibi. 7. Bāc.

pāz: 1. Ğuj. 2. .

bārār:

bāzīrgān: Tācir.

bāzām: Meşel bāzinc.

bāz-bār: Toğanacı.

pāzuḥ: Āvāz.

pājuḥ: Cevāb.

bāz-dār: Toğanacı.

bāzrenk: Şalbādlık.

bāzekitürkī: Delüce toğanacı.

bāzküne: Ters, başgüne ma'nāsına.

pāzend: İbrāhīm kitābıdır.

pāzū: Pāzū.

bāzū: 1. Kapu süvesi.2. Karıca⁸⁸.

bāzūned: Ma'rūf.

pāzūh: Sigil.

pāze: Tavar sürececek ağaç.

pāzehr: 1. Tiryāk. 2. Lāciverd.

bāzī: Oyun.

bāzīc: Misli.

pās: 1. Keşik⁸⁹. 2. Dün yarusı. 3. Nikāh-ı dāştan, ḥıfz ma'nāsına.

pāzīre: Zendüst.

pājīre: Delice.

pājīje: Pārsī _____ ya'nī sā'it müşkölāt.

bāzīnc:

pāsbān: Bekçi.

bāsītār: 1. Bima'ni kimesne _____. 2. Zayd ya'nī falān ve hemān.

⁸⁷ girü: Geri.

⁸⁸ karıca: Yaşlı kadın.

⁸⁹ keşik: Sıra.

bāsitān:

pāsuḥ: Cevāb.

pāsdar: Bama 'nī pāsibān.

bāsere:Ekinlik.

bāşkāk: Bezübān Ḥorazm _____ gūyend.

bāsic:Kırlağuc.

bāş: Ol.

bāş:Şabr et.

pāşām-pīye: _____.

bāşāme: Bürüncek.

bāşāne: Meşel pāşāpiye.

bāştürk:Şığırcuḳ der zaḥīre 'i Ḥorazmī Şāh _____ gūyend.

bāşed: Ola.

bāşgū: İş başarıcı.

bāşgūne:Ters şīn-1 mu 'ceme ile ve şīn-1 muhmele ile daḥı.

bāşkūk: İş başarıcı.

bāşgūne:Ters şīn-1 mu 'ceme ile ve şīn-1 muhmele ile daḥı.

bāşenk:

bāşeng: 1. .2. Toḥm-1 ḥıyār.

pāşīne: 1. Ökçe. 2. Misli.

bāşinīn: Taḥta pārelerī ki bir ağacdan ḳoyarlar.

bāḥīye: 1. Bedye ma 'nāsına. 2. Cāy-1 şerāb.

bāğ: Ma 'rūf.

bağubān: Ma 'rūf.

bāğ:Şu üzerinde bir ḥāneverdür.

pāğer:Ūr.

pāğere: Her yumrı ki ādem gövdesinden zāhir olur pāğend _____.

pāğende:Mişli.

bāğūçe: 1. Kelebek.2. Ağulı gelincik ḳurdı, başmaḳçı _____.

bāfdem:Āḥir u encām.

bāfrecen:Ayaḳ mengeli⁹⁰.

bākū: 1. Nām-1 behlevān. 2. . 3. Nām-1 cāy1st.

⁹⁰ayaḳ mengeli: Halhal.

pāk:Arı.

bāk:

pāgāh: 1. Müstereh kademeye taş. 2. Nerdubān ayağı pāye ma'nāsına.

pākend: Baķub.

bākūre: Tūrfanda.

pākī: Ustura.

pākīze: Misil pāk.

bāl: 1. . 2. Pūrçek, 'ış. 3. .

pāl:

bālā: Būy-ı kemet ma'nāsına, yukarı fark ma'nāsına.

pālā: Feryād.

bālā: 1. Yüce, 'āli ma'nāsına. 2. Depe.

pālāpāl: 1. Yélegen⁹¹. 2. 'Āyetde revān ola seyyāl ma'nāsına.

pālād: Pādişāh _____.

bālād:

bālāde: Pūk āti pālāyı ma'nāsına.

pālār: Direh̄tī bāşed sıtbar farseb.

pālās: 1. Vāle. 2. Ēski. 3. Kūyen⁹².

bālāl: Yetr hāyya.

bālān: 1. Hālet ya'ni semer. 2. Terhāne.

pālāhenk: Çılbır _____ ma'nāsına, pālheng ma'nāsına.

pālāy: 1. Yücek atı. 2. Esib cenībet yedek atı.

pālābāg: Muħkem.

bālzen: Pervāz.

bālzīn: Depengü.

bālīş: 1. Yaşık. 2. Vahīy hırkātā _____.

bālīşce: Eyer yaştuğı _____.

bālşek: Mişil bālzīn.

bālīg: Boynuzdan sāgar.

bālīkāne: Müşteki göçek.

pāleng: Pāy-ı efrāz.

bālū: Sigil _____.

⁹¹yélegen: Hızlı koşan.

⁹²kūyen: Gözetleyen.

bālevā: Demregi⁹³.

bālvāne: _____.

bālivāye:Erbāb-ı lüfet āhir tībā-y-ile rivāyet eylediler ki āhir hūrūf-ı teheccidür ammā Şemsi Fahrīāhirī nūnıla rivāyet eyledi zamāne kāfiyesinde.

balvāye:Mişil.

pālūd: 1. Kuzı derisi kürkī. 2. Mişil.

pālūde: Ma' ruf.

bālūş: 1. Kāfūr ma' şūş. 2. Kāfūruñ ma' şūş.

bālūne: Muriğ _____.

pālūne: Sezek⁹⁴.

bālūne: Karlağuc.

bāheng: Çılbır _____ ma' nāsına.

bāleheng: Yekbend kuşak.

pālyāl: Müdām.

pālīz: 1. Būstān. 2. Karık⁹⁵.

pālīk: Çarık.

bālīn: Yaşduğ, bāliş ma' nāsına.

bām: 1. Dam. 2. . 3. Üst. 4. Tutak.

bāmdād: İrte irte yakın.

pāmuzd: Ayak gerisi.

bām sutūn: Çartāk ay.

pāmus: 1. . 2. Ayağı bağlanmış ola, şehr-ü bend. 3. Bī-çāre. 4. Bī-kār⁹⁶.

bāh: Hāne.

bān: 1. Sūrķūn. 2. .

pānizde: On beş.

pānezde hezār: On beş biñ.

pānşed hezār: Beş yüz biñ.

bāniķş: Mankeş dedükleri ağaçdur.

bāng: Ün.

bānū: Hātun, er' avret.

bānevā: Ğanī.

⁹³ demregi: Temriye hastalığı.

⁹⁴ sezek: Tez sezen, duyarlı.

⁹⁵ karık: Bahçelerde sebze ekmek için ayrılan bölümler.

⁹⁶ bī-kār: Başiboş, İşsiz.

bāne: Kasıkkılı.

pānīd: Şeker panīr.

bāver: 1. Dāst gūy, dānista gūy. 2. İnanmak.

bāverhī: Bezibān ḤorazmīḤūn sālādura gūyend.

pāvzāre: An çün bāşed ki pāy _____.

pāvjāre: Pā tahta.

bāvesnī: Mużır ma ‘nāsına ān zen ki _____.

bāvusni:

pāvencen: Meşelpāy-ı berncen.

pāvend: Pāy-ı bend ma ‘nāsına.

bāh: Eş bāy-ı ‘acemī _____ ile.

bāheg: İşkence.

bāhū: 1. Degelenk. 2. Destvār-i sıtyer.

pāy: Ayak.

pāyāb: 1. _____ ya ‘nī cāy-ı āb dercāh, cāy-ı āb isetād. 2. Tuvanāyī.

pāy-ı ebrencen: Meşel pāy-ı berncen.

pāy-ı eفزār: Pāyūş bāşed ‘amme’ i _____ pūzār gūyend.

pāy-ı eفسāne: Mişli.

pāy-ı eفşār: Mişil pāy-ı zār.

pāy-ı endār: Pādişahlaruñ ve evlü kişileruñ _____ ayağa döşedikleri nesne.

bāpān: Soñ, nihāyet ma ‘nāsına.

pāy-ı bāf: Cülāh⁹⁷.

bāy-ı birencen: Ḥalḥāl.

pāy-ı pest: Temelya ‘nī bünyād.

pāy-ı bend: Ma ‘rūf.

pāy-ı tābe: Dulāk⁹⁸.

pāyçe: Pāçe.

pāy-ı ḥūst: Meşel pāḥust ya ‘nī farq bezirpāy _____.

bāyed: Gerek.

pāydār: Bākī, nābiş ve muḥkem ma ‘nāsına.

pāyiz: Güz faşılı.

pāyije: 1. Ton pāçası. 2. Çirīst ki ez pādişāh ‘alāmet-i ma ‘āf ve mus _____ pājişā.

⁹⁷ cülāh: Çul dokuyan.

⁹⁸ dulāk: Peçe

bāyist: Kerek.

pāyegāh: Ev öñi, menzil.

pāyekāh: Nerdubān ayağı.

bāyekdiger: 1. Birbiriyle. 2. Mişli _____.

pāy-ı kûb: Raqqāş.

pāy-ı muzd: 1. Kimüse için akçe veren. 2. Ayak dadı.

pāyendān: Kefil.

pāyende: 1. Ol nesnedür ki pādişāhlar vizürler görünüler mutı' olsunlar, muhālefet etmesünler dèyü. 2. _____.

bāy-ı vend: Pāy-ı yend ma'nāsına

pāye: 1. Mertebe. 2. Özdek.

bebür: 1. Tedbîr. 2. Cenāver-i meşhûr. 3. Beyān.

bebek:

pebles:

pestû: Keş⁹⁹, ekşî ayrān.

bet: 1. Cüvle _____. 2. Bima'nî beṭ.

betā: Bima'nîmiktār.

beter: Yarāmazraq.

betere: İnād.

betḳüz: Birincilerün minḳārīṭabûrda olsa burun dèrler.

betkûb:

betûk: Baqqallar ṭablası.

pete: Aqça kavak.

betyār: Belā ve renc dèyü daḫı dèmişler.

petyāl: Bizşik sûtür.

patîle: Fatîle.

bec: Avurduñ¹⁰⁰ iç yüzi büzürük iç ya'nî büzrük ruḫ.

becukele: Kûze-i seḫt.

beckem: 1. Nām-ı türkân. 2. Şuffe ba'zıları ḫāne-i zimistān dèmişler.

becem: Nizām kārem.

becce:

peḫ:

⁹⁹keş: Yoğurt kurusu, ekşimik.

¹⁰⁰avurt: Ağızın iç kısmı.

beḥ:Şatranc.

beḥ beḥ:Zihīzihi, nikān nikān, hoş hoş.

baht: Devlet, ṭālī ‘.

beḥt: ‘Amūd başed necenk derkār berend.

beḥtāver: Devletlü.

beḥtev: Gök gürlemek.

beḥte: Büyük kıuzı.

beḥc: 1. Çīzī pehen. 2. Efşārda. 3.Zākisiye.

beḥcec: Rūyā.

beḥced: Rīm āsen.

beḥcū:

beḥred: ‘Āqıl.

beḥeş: Tafteni dil.

beḥs: 1. Pejmurde _____. 2. ‘İsm-i maşdārdur ki baḥsīden lafzından Esedī rivāyetinde ya ‘nī _____ olmak.

beḥsān: Adıncı ve eskilci.

beḥş: 1.Kısm. 2.Hışşe. 3. Burc ma‘nāsına kelür. 4. Beḥşīden lafzından şıḡa emr-ü vaşf-ı terkībidür.

beḥşāyış: Raḥmet u ‘afv.

beḥşāyışkar: Bima‘nī er-raḥīm.

beḥşāyende: Bim‘anī er-raḥmān.

bāşış: ‘Aṭā.

beḥgilün: 1. Çetik otı. 2. .

beḥgele: Kuz saht.

beḥgileyün: Çetik otı.

beḥgilün:Mişli.

beḥle: Toḥm kān.

beḥnür: 1.Gök gürlemek.2. Yıldırım.

beḥneve:Mişli.

beḥnev:Mişli ögi, ata, peder, ender ma‘nāsına.

beḥnüne:Mişli.

beḥye: Nigende.

bed: Yarāmaz.

bedā: Fuḥş.

bedāz: 1. Ögendere¹⁰¹. 2. Bima‘nī bān est.

bed-puş̄t: Bedsuvār ya‘nī puş̄t nedehead.

bed-dil: Korkān.

bed-rām: 1. Cāy-ı būd ħurrem u dölek¹⁰² çün bāğ-u ħāne. 2. Meclis arasına.

pedrān:

peder ender: Ögi, ata.

peder: Ata.

beder:

bedr: Māh-ı tamām.

bedrqa: Kulāvuz.

bedruftār: Bima‘nī bezīruftār.

bedrūd: Esenlik.

bednūş̄: Müslümānla kāfir arasında olan derbend.

bedruş̄t: Miş̄li.

bedrū: Esib bālānī.

bedre: Hemyān.

berhūş̄idegi: Kurdeş̄enī¹⁰³ dedükleri zaĥmet.

perçin: 1. Kāmamak¹⁰⁴. 2. Çālīdan avlağı. 3. Hālī ve dīvār kenārı.

perĥ:

berĥ: 1. Birāz bağızı ma‘nāsına. 2. Köş̄k. 3. Yèr, ev.

berĥāş̄: Cenk, qarğaşa.

berĥefc: Ağır başmak.

berĥefnec: Miş̄li.

perĥū: 1. Şarpūn. 2. Şādılık. 3. Uğ¹⁰⁵. 4. Āş̄, tām. 5. Kiler.

berĥevāc: Ağırşak.

berĥu eş̄: Miş̄li.

berĥūr: 1. Naş̄īb. 2. Şerīk¹⁰⁶.

berĥūz: Enbāz.

berĥurdār: 1. Naş̄īblü, vāv-ı resmīdür vāv-ı aslī daĥı isti‘māl olunur. 2. Künānici.

berĥī: Biraz, berĥī ma‘nāsına.

¹⁰¹ ögendere: Hayvanları yürütmek için kullanılan sopa.

¹⁰² dölek: Akıllı, uslu.

¹⁰³ kurdeş̄enī: Kurdeş̄en.

¹⁰⁴ kāmamak: Perçinlemek.

¹⁰⁵ uğ: Kiler.

¹⁰⁶ şerik: Ortak.

berh̄in: Fidā.

berd: 1. İsm-i fi'ildir, bima'nī dūrbāş. 3. Seng.

bedsuvār: Yüz érkek at.

bedkend: Rüşivet.

bedender: Ögi, ata, aşah.

bednijād:En esb ki pezerş tāzī vemā zerş Türkī bāşed.

bedvāz:Karār kārkhāh.

bedūs: Mu'ammādur husām çıkar.

pedūs: Ümīddur recā ma'nāsına.

bedüş:Mişli.

bedv: İbtidā ma'nāsına.

pede: 1. Kav ve çizī pūsīde. 2. Akça kavak.

bede: Akça kavak.

bedīd: Belū meşhūr bāsi muvaḥḥadedur likin_____.

pedīr:Kābil.

pedīrāy:Kābil, pedīruften lafzından şığa-i emirdür pāyendān.

pedīruftār:Kābül idici.

pedīre: _____ reften bāşed.

bedīn: Bima'nī bān est.

ber: 1. Yemiş. 2. Sīne. 3. Naşīb. 4. Harfdur 'ālī ma'nāsına.

per: 1. Kanat. 2. Pük¹⁰⁷, yelek. 3. Üsküfün ve tācuñ yoḡaru kıvrılan yerleri.

berāber: Musāvī.

berāb:Şuvāriler akın.

bereācil: Kerfīs.

berār:Āşı.

berāz:

berāzvān:Kın kütlekī.

berāzvāne:Mişli.

perās: Berdāhten.

perākende:Ṭaḡılmış, perīşān ma'nāsına.

berrāne: Nām-ı şehrist.

berāh:Zīb yikūtī.

¹⁰⁷ pük: Tipi.

berāyū:Anıñ için.

berbārān: Yağmūrla ěkilen taħıl.

berber: Ser tırāş.

perpere: Dinār.

berberūşān: Ūmmet.

barbuť: Kōpuz.

berbend: Gōmūldürük.

perbehen: 1. Toħumkān. 2. Mişli.

pertāb: Uzaġa atmať.

pertāv: Mişli.

bertūle: 1. Pışkeş. 2. Bōrk ve ġalpať.

berteng: Baġırdať¹⁰⁸.

pertev: Şu'le ve ışık.

bertīr: Yazma ve oġı.

berc: Avlaġı¹⁰⁹.

bercās: Nişāne.

bercesteġi: Gōvde ġabar ġabar olmať.

perçem: Depede uzayan sať, saťať.

berd: Ġadet ile çıġmış ġul, ġaravaş.

perdār: Aşılmış.

berd-eşte:

berde'ī:

perdeġi: Zeni müstetere.

perde: 1. Mişli berd. 2. Ma' ruf. 3. Tanbur ve sāyir şaz perdesi. 4. Tutuť.

perdīn: Ćirk.

perdīk: Nā-şinās başed.

berz: Ēkin.

berzger: Ēkinici.

berzen: Maħalle, mekān.

perze: Ćift, eküz.

perze: Cāme¹¹⁰.

¹⁰⁸ baġırdať: Beşik baġı.

¹⁰⁹ avlaġı: Ćalı Ćit.

¹¹⁰ cāme: Ūste giyilen gōmlek.

berzīn: 1. Āteşgāh-ı belendāst. 2. İbrāhīm (a.s.) milletinden bir milletün adıdır. 3. Āşikāre.

bersām: Bīmār-ı kirān.

perestā: Mişli perestār.

perestār: Kul ve karavaş perde ma' nāsına.

perestek: Karlaķūc.

perestū: Mişli.

berestū: Kuzı kulađı _____.

bersem: Dest āvīz.

bersiyāndārū:

persiyāvşān: Baldırıķara dēdükleri otdur.

bersiyāndār: Mātaķak¹¹¹ dēdükleri otdur.

persiyāh: Karamış, esmer ma' nāsına.

beriş: Ārzū.

beriş:

berşen: Sarmaşık.

berşunān: Mişil beruşunān ümmet.

berţāyıl:

berţule: Bōrk ve ķalpaķ birinle ma' nāsına.

berġ: Bend āb perīn müşkülāt _____.

berġest: 1. Ĥayruk dēdükleri otdur ki ŗabībler ķatında ķana _____ meşhūrdur. 2. Ťavara vērilen ot.

berf: Kār.

berfehç: Meşel berfefenc.

berfurūd: Aşāđa yukaru zīr u bālā ma' nāsına.

berfenc: 1. 2. Ťurfanda.

berfend: 1. Meger. 2. _____ bīhūde. 3. _____ ve muġaķ bāşed.

berfende: Mişil pervende.

berķūķ: Zerdālū yāhūd şarūca erik.

berkendān: Şegbūġ kūñi.

berg: Yaprak.

berk: 1. Yarāķ ve tāķāt. 2. Sāz, zīnet.

perek: 1. Ketān toĥīmı. 2. Nām-ı cūyıst.

¹¹¹mātaķak: Bir çeşit çayır otu.

pereg: Āvāz _____ sībā' müşkülāt ba'zlar şüt dēmişler muṭlakā.

pergār: Ma' ruf.

perkāle: Yama.

berker: Tavḡ _____.

perker: Tire.

berkrezān: Kōz faşılı.

berkrizān: Mişli.

berkrīz: Mişli.

berkes: Ma' āzallah dēmekdür.

berkest: Mişli.

berkustuvān: At ṭonı, çaḡal.

berkustuvāne: Mişli.

berkeş: Bir otdur ki iplik gibi birbirine ṭolaşar uzanır gider.

berkem: Men'.

berkend: Rüşvet bāşed.

perkenc: Aḡhalvā ve ḡaranful.

berkīnec: Mişli.

berkūhān: Nevāyı muṭrib.

perkī: Bir nev' a külāhdur.

perkīn: Āteşkāh.

permāha: Matḡab.

permāyun: Fırīdūn öküzinūñ adıdır, zā-i mu' ceme ile daḡı rivāyetdur.

bermeḡīd: Āsī, muḡālif.

bermeḡīne:

peren: 1. Ülger¹¹². 2. Māh-ı-tāb.

beren: Sürgi.

bernā: Yiḡit _____.

pernān: Ētmek alacası.

bezenbūr: Yādı ḡoza ma' nāsına.

berencāse: ḡovān çiḡeginūñāḡī berencāsef.

perend: 1. Ālime pādīşāh. 2. Gevher-i şimşīr. 3. ḡarīr, sāde. 4. Bargast ma' nāsına daḡı geler.

¹¹²ülger: Sabah yıldızı.

perendāver: Tıġ-ı gevherdān.

perendūş: Öteki giçe, ısrāġı¹¹³ gün.

perendūn: Mişli.

perende: Mişil berde kıl, karavaş.

perend:

perende-içerāġ:

berniş: Baġırsaġ aġrısı.

perniyān: Harīr atlas, der maġbūb-ül ‘ārifīn _____.

pervā: 1. Ferāġat. 2. Taġat. 3. Mubālāt. 4. Meyl ħalāy.

pervār: 1. Bismī. 2. Ķolāy. 3. Meyl.

pervārī: Semüz, pervene ma‘nāsına, bilü.

pervāz: 1. Havāda uçmaġ. 2. Ķarārgāh, cāy-ı arām būd. 3. Mertek¹¹⁴ esmā. 4. Teferruca¹¹⁵ gidenlerüñ ardınca iletdükleri yemek.

pervāze: 1. Āşetī başed. 2. Ĥurd bī-temāşā günāh başed.

pervās: Yumuşāġ mı ħatı mu bilmegüçin yoġlamaġ.

pervās:

pervāş: 1. 2. Ġāfil.

pervāk: Sürün.

pervāne: 1. Kelebek. 2. Ĥavāle. 3. Ķeri ħulāvuzı ya‘nī delīl alacış.

berūd:

perverdigār: Fāmi Ĥudā-yı Te‘āli bima‘nī Rabbi.

perverde: Beslenmiş.

pervere: Semüz.

pervez: 1. Cāme-i pūşīdenī_____. 2. Tolayı, pervaz dedükleri nesne. 3. Metġün. 4. Pīrā han.

berüz: Cenk.

bervestān: Ümmet.

berveştān: Mişli.

berūmend: 1. Yemişlü. 2. Ķuvvetlü āhil naşīb. 3. Otlı, ékinli yer. 4. Ĥaşıllu bāġ.

5. Āşıllībāzirġān. 6. .

pervende: 1. Ton yaġı. 2. .

berū: Mişil beren āfitāb.

¹¹³ ısrāġı: Önceki.

¹¹⁴ mertek: Yapıda kullanılan dört köşe veya yuvarlak, kalınca aġaç.

¹¹⁵ teferruc: Gezmeye gitmek.

perev: Ülger, şeref, pervîn.

pervîzen: 1. Elek. 2. Gözer¹¹⁶. 3. Kılavuz.

pervîn: Mişli.

bere: Kuzı _____.

berre: Mişli.

pere: 1. Bir ağaçdur ki yemiş getirmez. 2. Kelîd yeri.

perre-i âsiyâ: Degirmen peri¹¹⁷ ve degirmen çarhı.

perhiht: Ya 'nî ora edeb kerd der maḥbûb-ül 'ârifîn ve _____.

perrehser: Ucı süri _____.

berhelyâ: Toḥım _____.

berhemen: 1. Ḥakîm-i Hindî, dānîñ sükûnı hânîñ fetḥası ve bil 'aksi rivâyetdür. 2. Pârsâ. 3.

Dost. 4. Düşman.

berhûd: Beyhûde.

berhûn: Dâyire.

berhîz: Saḫınmaḫ.

peri: Ma 'rûf.

perî efsây: Açuk dutmuş.

bedîd: On iki mil yola dêrler.

berîd: Biñ cebergîr bâşed.

perîdâr: Canı ile muşâḫaba iden kimesne.

perîr: Öteki gün.

perîriperîr: Daḫı ötekisi gün.

perîrîne: Işraḡı günki.

perîre: Kôzde bişen êkmek.

perîjeft: Uçuk dutmuş.

perî sây: Mişli.

perîş: Perîşân.

perîşân: 1. Taḡıḡ¹¹⁸. 2. Ğuşşalu.

berîn: 1. Yuḡarıḡı. 2. Koḡar şu.

perînân: Meşel perîşân.

peryûn: 1. Demregî. 2. Mişli.

¹¹⁶gözer: İri gözlü kalbur.

¹¹⁷per: Deḡirmen pervanesi.

¹¹⁸Taḡıḡ: Daḡılmış.

perpün:

bez: Cāme.

bej: 1. Egri dedükleri darudur, vec ma'nāsına. 2. Dervend 'aķabe ma'nāsına. 3. Kıraġu. 4. Darb _____.

bezād: 1. Yaşlu, ķoca. 2. Mişli.

berāmede:

pejaj: Kıayış.

pejāmend: Kāzur tokmaġı.

pezāvend: 1. Mişli der maħbūb-ül 'ārifin Türkī _____. 2. Kıapu tırķazı¹¹⁹.

pejāven: Mişli.

bezyāz: Post cevr bŷyā baş ed.

bezer: Ŗu'le.

bezrķatunā: Sigirlŷce yaprak toħımı.

bezrek: Keten toħımı.

bezrved: Meşġŷl.

bejġāb: Ŗu bendi.

beze': Kıurbaġa.

bezeġ: Ŗu bendi.

peze': Asma kıranı.

perġurde: Oķlaġi.

bezeġseme: Kıurbaġa yŷsikī.

pejġum: Bir dikendŷr ki 'aķākıyā anıñ 'uşāresidir¹²⁰.

pejġe: Ya'nī.

pejfund: 1. Öteki. 2. Mecālisn.

bezeķ: 1. Mişil baza' sema. 2. Tesbīħkurdī. 3. Devecik.

pejm: Kııraġi.

bezm: 1. Soħbet ve 'ıřret ķonukluk. 2. Ćāder¹²¹.

pejmān: Ğuşşalu.

pejmāverd: Kıāđi loķması dirler bir nev'ta'āmdur.

bezmāyŷn: Firidŷnuñ öķŷzi adıdur.

pejmŷrde: Ŗolmiş.

¹¹⁹ tırķaz: Kıapı mandalı, sŷrgŷ.

¹²⁰ 'uşāre: Özsŷ.

¹²¹ Ćāder: Kadınların başlarına örttŷikleri örtŷ.

pejen: Deh.

bezen:Sürgi¹²² ki êkincilerün olur.

pejend: 1.Mişli.2.Eşek hıyârı ve it hıyârı dahı dirler ve it üzümü.

pejenger:Giçiren, debbâğ.

pejvâk:Şadâ, yanķu ma‘nâsına.

bezend:Ṭarīķuşı.

pezvîn: Necis.

pezhân:Ķayu.

pajhân: Küni.

pazâh: Silâh.

beze: Günâh yecûz _____.

pejîr:Ķanat.

pejîj: Pul.

pejîje:Ṭahîn.

pejîşe:Mişli.

pejbûn: Bir nev‘i yüce gemidür.

pes: Ard ve soñ.

bes: 1. Kâfî ma‘nâsına. 2. Mânend.

besâ: Niçe niçe.

besâh: Fesâd.

besâdest: Vêresi¹²³.

pesârüb:

pesârde:Şuvarılmış¹²⁴.

besâk: Bir tâcdur gülden ve reyhândan êderler şöhetde geyerler.

pesâvend:Ķâfiye, şi‘r

pesâhenk: 1.Ökçe, çekecek demür ya‘nî _____. 2. Çivi.

pespây: Bağdamaķ¹²⁵.

best: 1. Dûlbent. 2. _____ şu kışmeti ikincilerde olur.

pest: Alçaķ, günâh ve bâzemîn yekşân.

peste: Bağlu ve naķşlu bez ki ‘avratlar ible kârkâhile êderler.

¹²²sürgi:Ekilen tohumu örtmeye ya da tarladaki büyük toprak parçalarını kırıp düzeltmeye yarayan çalılardan yapılan bir araç, ağaç silindir.

¹²³vêresi: Veresiye.

¹²⁴şuvarılmış: Sulanmış.

¹²⁵bağdamaķ: Kôrdüğüm etmek.

pestü: Küyecik.

pestüne: Küyecik.

beste: Uyuşmuş nesne, kân gibi.

pest: Baḥl¹²⁶.

beştināc: Hilāl öbi ki Türkice kılırdırlar.

peşürd: Yımşoñı.

peşür: Mişli.

bessed: Uvaḳ incü.

pesrev: Ardca gidici oyundu.

beseḡ: Sırça ev.

beşgude: Müheyyā.

beskeleder: _____.

pesrkühe: Eyerüñ ard қаşı.

besküy: Miktār ma' nāsına.

pesender: Ata bir қardāş.

besende: Mişli.

besic:

pesin: 1.Şoñrakī. 2. İkinci vaḳtī.

besi: Niçe niçe mişil.

beş: Bend-ü küşe қutuñ olsun, ḡayrinüñ olsun.

peş: 1.Mişli. 2. .

peşār: Bima' nī neşār.

beşt: Қısmet āb.

beşrem: 1. Mikā' il (a.s.) maḥbūl' ül 'ārifin bima' nī peşimānī_____.2.Қurdeşeşi.

beşterem: Қabarcuḳ.

beşek: Çī, şebnem ma' nāsına.

peşek: 1.Қur' a. 2.Қıvırcuḳ sāc.

peşk: Қayḡı, sirkinter.

beşk: Қūḡ.

beşkenc: Sā' id dest.

beşkūl: 1.Çeled çeyūdī. 2. Kūy cust kişi.

beşkūn: Mişli.

¹²⁶ baḥl: Cimri.

bešem: ‘İlletist.

bešemdevāt:

pešem: Yüñ.

peşmdevāt: Liķā.

peşmākend: Bune ya ‘nī tekelti.

peşme: Çeşmezen dedükleri güz otı.

peşen: Cāy-ı cenk meşhūr.

peşenc: 1.Şapan demürinden kazılan yer. 2. Cift yüzde çakır şarı şarı benek benek kelef dèrler. 3. Evgerdür cüllāhlarda olur.

peşence: Divit liķāsı.

peşnice: Cift ya ‘nī kelef.

peşenk: 1.Ķāzma. 2. Būrġı.

beşūten: Bed hūy.

peşşe: Sivri siñek.

peşiz: Pul.

peşize: Balıġuñ ve ejderhānuñ ve yaġanuñ pulları.

peşimān: Ma ‘rūf.

beṭṭ:Ķāz.

betāris: Eyrelti dedükleri otur.

beġā:Ruspī ‘avrat ve hīz oġlān.

peġāz: Ol ağaçdur ki tüccārlar ağac yarīcaķ anı aralığına qorlar daġı başmaķcılar qalıb arasına qorlar.

beġānūş: Eşkün.

beġel:Ķoltuķ.

beġlān:Tevābi ‘ telḡ.

beġend:

befteri: Ba ‘zılar riķa dediler.

befc: 1. Salyār¹²⁷ kef. 2. Ba ‘zılar salyārılı kişidür dèrler. 3.Ya ‘nī kef-dehān.

pefhem: 1. Çok. 2. Başa saçı saçılacaķ aķçe. 3. Şekeri ve qurı üzümü havāda iken tutmaġcün āletdür.

befre:Güçi cüllāhlar āletidür.

befs: Çimşir ağacı.

¹²⁷ salyār: Aġızdan akan su.

beḳm: Reng-i meşhūr.

pek: 1.Ḳurbaḡa. 2.Lek lafzından ma‘nāḳıldılar, bilüb buyurmaḳ ma‘nāsına. 3.Ra‘nā _____ bir kişinüñ dört yanını tolanmaḡa dەرler.

begāz: Büyük inler ve maḡaralar.

begāne:

begāh: 1. Vaḳt-i şabḩ. 2. Eyriken.

bekrūy: İçkici bekri dэдükleri.

bekere: Baḡara.

beklek: Gürbüz.

begmāz: Süci¹²⁸.

bekūk: Oḳnişānı.

pekūlek: Ra‘nālıḳ _____.

pege:

bege: Sürūd.

pel: Pāşine.

pelātīkīn:

belād: Sütüde.

belāde: Meşel belāye _____.

pelārek:

pelās: 1. Eskirek çul, şāl. 2. Cāna rāhib.

pelālek: Pülād.

belālek: Hindīḳılıcı.

belāye: 1. 2. Nabāne.

belāyā: Nā kāh.

belbel:Ḳadḩ büzrük.

belbūs: Yabān şoḡānı, sarmaşıḳ.

pelḩam:Şapān.

pelsek: Demür şiş.

pelsekī:Mışkātu’r’ra‘āt dەرler bir otdur, buya gibi yapraḡı var.

peleşt: Çepel¹²⁹, murdār.

belḡüne: Nöker¹³⁰.

¹²⁸ süci: Şarap.

¹²⁹çepel: Kir, pis.

¹³⁰ nöker: Bir erkekle evli iki kadın.

pelgende: Bālgā.

belek:Yapraq, berg ma'nāsına.

pelek: 1. Göz қаpağı _____ ma'nāsına _____. 2. .

pelken:

pelküş: Peyleküş.

pelemurde:Sölpük.

belme:1. Büzük.2. Qaba saqal gibi _____ gibi.

pelme: 1.Terāzü keffesi. 2. Nerdubān ayağı.

pelencāsuf:Āqkovān otı çiçeği.

peleng:Qaplan.

pelengreng: Çapar¹³¹ at.

pelenkmöşk: 1. Çetük otunuñ bir nev'i. 2. Çetük otunuñ bir nev'idür, bukle'i dāhān ve bukle-i Hōrāsān dērler, çatak bir nev'idür dağı sünbül-i Rūmī dērler _____ dērdiler.3. Bir otdur, gül gibi çiçeği olur, qaplān gibi alacası müşk gibi qoqusu olur.

pelengīne:

belvāze: Dīvārdan artuq derk ucı.

pelvāje: Şiše.

pelūc:

pelūs: 'Anayār.

belūn: Dastārce.

pelle: 1. Eñse. 2. Nerdubān ayağı _____. 3. Taḥfīfile göz қаpağı.

pelīte: 1. Fetīl. 2. Yavrı, peltīne.

pelīd: Murdār.

belīle: 1. Mişil pelūs. 2. Pelīlec.

bem: 1.Yoğun āvāz ve yoğun āvāzlu qılu nekre. 2. Yoğun āvāzlu qılu nekre.

benārenc: Şu yan.

benā-sebeb:Şaqızlıq ağacınıñşaqızı, 'Arabca ḥubbet-ül hazarā dērler, Türkīce müşderis dērler.

penāğ: 1. İplik ucı. 2. İbrişim teli.

penām: 1. Taqdīr çeşm. 2. Qal'a.

benābec: 1. Er 'avratı. 2. Ālıncı qūmā.

benāver: Çiyān.

¹³¹çapar: Kula renkli hayvan.

penāve:

penāh:Mişli.

penāgāh:Mişli.

penāhgāh:Mişli.

penbe: Pāmuq.

penbekun: Pamuk çıkarıcı.

penbezen:Mişli.

peng: Beş, hamse ma'nāsına.

pengāl: Serkīn murğ.

pengāh: Elli.

peng engušt:

penged gušt:Ayr ağacı.

pengşenbe: Yum ma'rūf.

pengengešt: Ayra ağacı.

pengīr: Pencere.

pengce:Hā-yı mersūme ile aya kef ma'nāsına.

pençe:1.Kaynāk. 2.Hūrāz deymek. 3. Hā-yı melfuzite-y-ile pengāh lafzından taḥfif olunmuşdur.

pengce:

pengcegešt: Kirde ekmek.

pengcyek: Beşte bir.

pengd: 1.Ya'nī _____ müşkülāt.2. Bāğ u köm. 3. Hīle u dīv. 4. 'Azānuñ ekleri.

pengd: Ögüt.

pengdāb:

pengder:Çılq, üç harekāt ile.

pengder-gāh: Limāngāh.

pengdrū : Ol benddur ki ırmaqlar içine bağlayub arga şu çıkarurlar.

pengd-gāh: Ek, mafşıl ma'nāsına.

pengdgōşāt: Boğun ve en.

pengdgōşāy:Mişli.

pengdgīr: Legen.

pengdnāyīje: 1. Kesmük. 2. .

pengdine: 1. Dügme. 2.Mişli.

pengdū: Kene ki tavara yapışur.

bendvā: Kııcı¹³² dedükleri ot.

pendüz: Çuvāldüz.

bende: Kul, 'abd ma'nāsına.

bendī: Dutgun.

benāflūn: Beş barmağ dedükleri otdur hağ budur ki peygāber çiçegi dedükleri otdur.

benefş: Bānfiş dedükleri yemişdür.

benefşe: Ma'rūf.

beng: 1. Maşlık¹³³. 2. Benc dedükleri otdur, toħımun _____ koyarlar.

pengān: Tās, büzrük.

penkān: 1. Sā'at şişesi. 2. Ağac legen.

pengāh: Obā.

penkbākūrī: Bentüme dedükleri otdur.

penend: Belirsiz, sāğış.

benūk:

penhān: Gizlü.

bene: Mazbele.

penīr: Ma'rūf yenir.

penīrek: Ebe kömeci dedükleri otdur.

penīrmāye: Māyalık.

penīr: Hergiz.

penīse: Şāhtere dedükleri otdur.

penyūn:

bevārid:

bevs: Çok ve büyük, 'azīm ma'nāsına feth-i bā-i 'Arabī ile.

behār: 1. . 2. .

behārār: Yaz.

behārān: Mişli.

behā: Kıymet.

behr: Lāmi, cārre ma'nāsına ħarf-i taħmīşdur.

behrām: 1. Merīħ yıldızı. 2. Datıg. 3. Ayuñ yigirminci günü. 4. Nām-ı pādişāhist _____.

5. .

behrem: 'Aşpur dedükleri otdur.

¹³² kııcı: Kekik.

¹³³ maşlık: Esrar.

behremān: 1. Mişli. 2. Yākūt surhābdāz. 3. Nağşlu yufka harīr.

behre: 1. Denk ‘adl ma‘nāsına müşkülāt. 2. Naşīb.

behremend: Naşıblü.

behrī: Biraz.

behte: Birinc beşir.

behlū: Yān.

pehlū: 1. İki. 2. Şehr-i İrān. 3. Şehr-i merd dەرler. 4. Kuvvet.

pehluvān: Ma‘rūf.

pehlevī: Fars-ı kādīm istimā‘l olundu.

behle: Destüvāne.

behem: Bile, ma‘a ma‘nāsına.

behmān: 1. 2. Bima‘nī filān.

behmen: 1. Öрте kış ayı. 2. Fars aylarının ikinci günü. 3. Nam kesit. 4. Eki dürlü adıyyenuñ adıdur.

behmence:

pehen: İnlü ve ‘arz ma‘nāsına.

pehnā: ‘İbn ‘arz ma‘nāsına.

pehnāver: Mişil pehen.

pehnāne: Hoş büy u hemdān.

behnāne: Māymūn pūzīne bāşed.

pehīn: Mişil pehen.

pehne: Çün kefçe-i bāşed.

behū: ‘İlām-ı recāldendür.

behe: Eke¹³⁴.

pey: 1. Siñir fetħi bā-y-ile. 2. İz.

beyā: Nice.

pebāb: Mişil peyāb _____.

beyābān:

peyāpāy: Birbiri ardınca.

peyām: Haber.

peyāmer: Haberci.

peyāmıg: _____ et.

¹³⁴eke: büyük, yetişkin.

peyhust: Ayagıla yaşırıkmiş yer pây-ı hüst lafzından taḥfif olunmuşdur _____ kâfiyesinde.

peyḥeste: 1. Misle. 2. Der mânend.

peydâ: Āşikâre.

beydeḡ:

peyrem: 1. . 2. Ardca giden kişi.

peygâre: 1. Serzeniş _____ . 2. Nâkes cenk.

peygâm: 1. Ḥaber. 2. Mişli.

peygâmbere: 1. Ḥaberci. 2. Resûlullah ma'nâsına.

peygâmbere: Mişli.

peygûle: Bucaḡ.

peygûle: 1. Mişli.

peygûle: 2. Buḡârî ardı.

peygûyi: Zubânî Türkî ve ḡatṡı Türkî.

peyk: Ma'rûf.

peykâr: Şavaş daḡı çeri.

peykân: Demren.

peyker: Şûret.

peyken: 1. Ġarbîl kûzer. 2. Nesne ḡoparacaḡâlet.

peyleḡûř: 1. Süsen azâdla mûnaḡḡaş olur. 2. Mişli.

peylek:

peymân: 'Ahd ve öc.

peymâne: Ölçek.

peyeme: Ḥaber.

peyember: Ḥaberci.

peyvâz: İcâbet.

peyüz: Ön, pik.

peyûze: Büyük.

peyûş: Tevâzu'.

peyûs: Dişi ki kendü ḡaḡḡında ayûmî söylerler yaramaz _____.

peyûk: Gelin.

peyû: 1. Mişli. 2. Yenge. 3. Pâk.

peyûkânî: Düḡün.

peyûned: 1. Sebeb-i ittişâl. 2. Bend, kûşe.

pîye: Göz ḡapaḡı mişli yele bit-taḡfif.

piçîç: 1. Uğurlayan söylenen söz nakl _____. 2. Keçi çağırmağ için çobānlar _____.

becişk: Öncü.

peh: Çapak¹³⁵.

bedre: Bima'nā yonca.

bidist: Karşı.

bizle: 1. Her gün geyilen ton. 2. Laṭife ve ḥorata.

burāder: Kardeş.

birāder hūnde: Ukuşma, kardeş.

birāzer: Nigü.

bircîs: Müşteri yıldızı.

birdūn: İgdiş et.

birsām: Göğüs şāncısı.

birkinec: Peşmīne ḥelvā.

birinc: Ma'rūf.

birincelşimmāle: Mızgān dedükleri ta'āmdur.

birencen: Bilezük zevrenī.

birencin: Misli.

birehne: Çıplak.

birehnecev: _____.

biryān: Sökülme.

birīşum: Ebrīşim.

birin: Koşar şu.

bizsik: Tabīb.

bijriḥ: Bāz-cüst.

bist: Yigirmi, 'iḥhīn ma'nāsına.

pīst: Kūt savīk ma'nāsına.

pistān: Emcek¹³⁶.

pister: Döşek.

pisterāhenk: Yorğan ve çadır şeb.

biste: Fıstık.

piser: Oğul.

biskulnāreki: Diyār-ı Moğol fıstığıdır.

¹³⁵çapak: Madenler dövülürken sıçrayan ince, ufak parça.

¹³⁶emcek: Meme.

bismil: Boğazlanmaq.

pisend: 1. Pişendide ma'nāsına. 2. Bir gözile ma'nāsına.

pisender: Burāzer pazarı.

pisendre: Harāmzāde.

pisende: 1. Kāfī ma'nāsına. 2. Hācet sözi. 3. Bergüzide ma'nāsına.

pisendide: 1. Mişli. 2. Kūvāhī rākī yend ki terkīb bāşed.

bisyār: Coğ.

bişyār: Sīm küft.

bişār: Nişār.

bişhāver: Mā yeb ki minellemā' i.

pişk: 1. Qur'a. 2. Kıvırcuğ sāc. 3. Kığ.

bişk: Buzca kırağī.

bişgil: Kığ¹³⁷.

bişgele: Qapu qolanı.

bişinc: 1. Yol āzığı. 2. 'Azm ve yarāğ.

pil: Ökçe bā-i 'Acemī-y-ile.

bil: Kū bihil ma'nāsına.

belāde: Bīhūde.

pilpil: Büber, issi ot ma'nāsına.

pilist: Qarşı, bidist ma'nāsına.

pille: 1. Terāzü keffesi kesir bā-i 'Acemī-y-ile. 2. Tahfīfle göz қаpağı bā-i 'Acemīden soñra ya ki āhir hurūf _____ o hem luğatdür.

binā: Yapı.

bīnc: Döküm.

binākūş: Qılāğ tozu.

pindār: Şanu¹³⁸.

pind: Çaylağ.

bind: Şu kerdemesi.

bindū: Mişli.

pindūy: Mişli.

binṭāfilūn: Beş barmaq dēdükleri otdur, hağ budur ki peygāber çiçegi dēdükleri otdur, topalağ gibi olur.

¹³⁷ kığ: Göz қаpağı.

¹³⁸ şanu: Fikir, düşünce.

pindū: Kene.

pinkār:Mütekebbir.

pinken:

bi: 1.Eyi. 2. Sā'. 3. Ayva.

bināzem:

bihbūr: 'Alām.

bihter: Eyirek.

bihir: Mişil bima'nī Bihter.

bihrām: Düzbüd.

bihişt: Cennet.

bihil: Kū.

bihī: Bihterī fahrī.

bihīn: Mişil bihter.

bī: Kāh mīşevēd harf _____.

pī: İç yağı kesr-i bā'ı 'Acemī-y-le.

biyā: 1. Emirdür, gel ma'nāsına. 2. .

piyāyān: Ma'rūf.

piyāde: Yayak.

piyārek:Murgist hezār destān.

piyāz:Şoġān.

piyāzū:Şoġān-ı yabānī.

piyāstu: 1. Aġzı koġar. 2. Aġzı büyük.

bībī: 1. Eyi demekdür bih ma'nāsına. 2. Böle ki 'avratlara ta'zīmdür.

bīkānī: Mancınık.

pīne: Fetīl.

pīc: 1. ̄olaşık. 2. Buruġ yılķı. 2. Burġı ki dülgerler āletidir.

pīçā pīc: Ziyāde ̄olaşık.

piçād:̄ıymetīdur la'l renginde, la'l.

pīçāde: 1.Mişli. 2. İpliġe dizilmiş ̄araca ̄araca boncuġdur. 3. Mişli.

pīçāl: Sergin murġ.

pīcāynāf: Göbek yerüsi.

pīce: 1. Tebistān. 2. Burġı.

pīçīde: Bilezik.

pīḥ: 1. Çapağ, bā' i ' Ācemī-y-le. 2. Gök.
bīḥāl: Kuş boğı.
bīḥāver: Köklü ağaç.
bīḥeste: Dermānda.
bīḥuṣt: Dibinden kök ile kopmuş _____.
bīd: 1. Sögüt. 2. Bima' nī bāşed.
bīdār: Uyanık.
bīd-āncir: Kene otı.
bīdre: Demürciler çukuru.
bīr: Cāme' i ḥevāb _____.
pīrār sāl: Biliş i yıl.
pīrāste: Şehirden taşra şenlik.
pīrāmen: 1. Çepçevre. 2. Etek.
pīrāmūn: Mişli.
pīrāhen: 1. Göñlek. 2. .
pīrāye: Bezek, zīnet ma' nāsına.
pīrjed: 1. Kāsnī, bāzır lafzından emāle olunmuştır. 2. .
pīrje: Mişli.
pīrjī: Hurda, uvağ devek ḥurda, furūş esbābı.
pīrjīfuruş: Hurda, furūş.
bīreng: Hebūlā.
bīrem: Girde ma' nāsına.
birūze: Tāl' ısız.
pīrūz: Yekin muzaffer ma' nāsına.
pīrūze: Farza taşī.
bīrūn: Taşra.
pīre: 1. Oğul balı. 2. Şeker. 3. Kel, akra' ma' nāsına.
pīre zen: Karı.
pīrehen: Göñlek.
bīrīn: Koğar ş u.
bīzār: Nefret etmek.
bījār: Kış.
bīzārī: Berāt.

bījān: Nām-ı Pehlevāni Keykāvus.

pīs: Abraş¹³⁹.

bīst: 1. Yigirmi. 2. Tebā _____.

pīstār: Zāyīd telaffuz olan 'ibāret.

pīstegānī: Aylağ, ilerü zamānda yigirmi günden bir vērürlerdi.

pīse: Āla.

pīsī: Beraş¹⁴⁰ dēdükleri maraz.

bīş: 1. Artık imāle-i 'Arabī ile. 2. Semümdendür bir ot adıdur imālesiz. 3. .

pīş: Öñ ve ileri.

pīşādest: Nafd.

pīşānī: Ālın.

pīşānīnīd: Geçmiş.

pīşāhenk: Muḳaddimet-ül ceyš.

bīşhūrd: Ütme.

pīşbāre: Hālvā ki pīş merdüm nehend.

pīşkāre: 1. Emīn şehr güyend. 2. Cāme-i _____.

pīşbā: Mişli.

pīşbār: Mişli.

pīşbāre: Mişli.

pīşkāh: Evde olan, şadrīr.

pīşkeh: Mişli.

pīşmuzd: Sefte¹⁴¹ ki bāzārda ya' nī ilk bāzār.

pīşnemāz: İmām.

pīşvā: Her ṭāyfanuñ muḳtedāsı.

pīşrev: Mişli.

pīşe: 1. Ormān mīşeyitān. 2. Şan'at. 3. Türkiyye sibi. 4. Mīşa.

pīşbār:

pīşīn: 1. Öyle vaḳtī. 2. .

bīfe: Çakmaḳḳāvı.

bīgāh: 1. Vaḳtsiz. 2. Ayrı.

bīgāne: Yād.

¹³⁹abraş: Alaca renkli hayvan.

¹⁴⁰beraş: Ciltte beyaz lekeler oluşturan hastalık.

¹⁴¹sefte: Peşin para, siftah.

bīl: Bağvān yılı.

pīl: Fīl.

pīleste: 1. Kıl söküğü. 2. Mişli.

pīlek: Yassı demren ya' nī kesme.

pīlekūş: Kabalak¹⁴² yaprağı.

pīle: 1. Çern aletī. 2. Göñül qurdu. 3. Göz қаpağı _____. 4. Mişil pilek, yaşşı demren.

pīlebīnī: Burun қanadī.

pīlever: Çerci.

bīm: Korku, havf ma' nāsına.

bīmār-jūn: 1. Şayrucı¹⁴³. 2. İñeze.

bīmār: Şayrı.

bīmārkin: Mişli.

bīmārsitān: Bīmārḥāne.

bīmāryāring: İllet, duқkı.

bīnā: Görür.

bīnāre: 1. Dīv. 2. Şūret-i mekrūh.

bīnām: Öksüz barmaq.

bīnend: 1. Ümmīd ve ümīd tutmaq. 2. 'Adedi mechūlden 'ibāretdür.

bīndū: Çakıldaq.

pīnū: Keş.

pīnūk: Mişli.

bīnūk: Eyer ____.

pīnūyin: Keşliāş.

pīne: 1. Yeme. 2. Koltuқ. 2. Fetīl.

bīnī: Burun.

pīnīdar: Yaşmaq.

bīvāre: Ğarīb.

bīvār: 1. Mişli. 2. Şaşt hezār.

bīvāz: İcābet.

bīvekānī: Dügün.

bīve: Tul 'avrat.

bīv: 1. Gelin. 2. Yanқа. 3. Ekiz oğlān. 4. Kūye kitāb қаftān yēyen ____.

¹⁴² kabalak: Su kenarında yetişen bir tür bitki.

¹⁴³ şayrucı: Hasta yapılı kimse.

pīye: İç.

bī-hude: Bâtil.

bīhizek:

pīhsüz: Yesūs dedükleri.

pīyekist: Kargâ dedükleri ____.

bī-hūde: Bâtil.

bīhīn: Yekrek¹⁴⁴.

bubā: Āşīt ez ben kühī pejned.

butā: Bima‘nī bükzār.

but: Kāfirler tabdağı şuret.

butperest: Buta tapan.

buthāne: Kelīse.

butkede: Mişli.

betuk:

butlād: Puştuvān dar.

butyāre: 1. Renc ü belā ve hayret. 2. Dīvar küyend. 2. _____ şuret muṭlakā.

butībā: Tevbe.

buc: Yañaq.

puc: Bir yidem.

bucul: Hayvanāt āşığı.

buḥār: İştikāk.

buḥtkār: Yeylik¹⁴⁵.

buḥnigāv: Noṭül ma‘nāsına.

buhrek: Bādāmi kühīst ki ____.

puhul: Perpehen būd.

budenk: Der kenār-ı ābī _____.

pude: Kāv.

pur: Tolu.

burāde: İñeden düşen demür ovağı.

burāz: 1. Ziyā-yī yaraşuq. 2. Ökendirme.

purāz: Cift kayışı.

purāj: Tağıtmaq.

¹⁴⁴ yekrek: Çok temiz.

¹⁴⁵ yeylik: Hafif.

burrān: Keskin.
burrā: Mişli _____.
burān: Bit-tahfif geççi māzī.
burāh: 1. Zīnet. 2. Zībātī.
burāyā: Terāşe-i kalem.
purtek: Eşkūn ve yelegen āt.
burd: 1. Alaca kaftan. 2. İraq.
purd: Luğaz bulamac mişil ya' nī muğālata müşkülāt.
purdek: Mişli muhezzeb.
purdel: Tabak.
burdbār: Yavaş.
burdī: Haşır otı.
burz: 1. Der maḥayyetī belā. 2. Yücālik.
purze: 1. Şaçāk, hudb ma' nāsına. 2. Ton kavı.
burs: 1. Yulār esemā. 2. Kaşağı. 3. At burnına vırdıkları yevşe.
burğül: Bulgur.
purger: Tovk-ı muraşsa' .
purkesūn: Ayar yapuğı.
purkenc: Kozlu helvā.
burme: Maţkab dik sengīn.
purme: İr.
burnīş: Maķas ķurkılık.
burnīs: Makaşşancusı.
buru: Kāş, ebrū ma' nāsına.
burav: Şıga-i emirdür, reften lafzından.
burūt: Bıyık.
burüz: Göster.
burūn: Taşra ḥārīc ma' nāsına.
purvīn: Çig.
buz: Keci.
buj: Kırāğı.
puj: Ekir¹⁴⁶.

¹⁴⁶ ekir: Yağ eridikten sonra dibinde kalan tortu.

pujd: Bima'nī burd.

buzruguvār: Ulūzevi'l-ilm maḥşūşdur cabbār ma'nāsına daḥı gelür.

buzurk: Büyük.

buzgāle: Oğlāk.

puzgend: Bir yaprağdur ki anuñla _____ boyarlar.

buzek: 1. Tesbīḥkurdı. 2. Tañrı devesi.

buzikūhū: İmā keçisi.

pujem: Kırağı.

buzmüy: Çopur¹⁴⁷.

bujūk: Yanķū.

pujūl: 1. Topuk. 2. .

puzūlbār: Depşelmi oyunu.

pujvu: Şıgā-i emirdür ve vaşf-ı terkībidür.

puzhān: Kōti.

pujhān: Ğuşşa.

buze: Cedī burcī.

puje: Kırağı puje ma'nāsına.

pust: 1. Kūt, sevīk ma'nāsına zamm-i bā' i 'Acemī-y-le. 2. Degirmen sibegi _____. 3. .

bustān: Ma'rūf.

bustān ebrūz: Sultān bōrki çiçeği.

bustān efrūz: 1. Mişli. 2. Uruz otı.

bustuc: Nāmı direhtist deryā diye.

pustunk: İgde.

puste: Fıstık.

bussed: Mercān.

buş: At yelisi.

puş: Kıpacı.

puşt: Arқа.

puşt best: Arḥalūc.

puşturuğ: Beriyye ağacı, dikenlü olur _____.

puşterem: Kıurdeşeni.

puştēmāz:

¹⁴⁷çopur: Çiçek hastalığı sebebiyle yüzü pütür pütür olan kimse.

puştemāzū:Mişli.

puştemāze:Mişlikuyruk dağı.

puştmahre: Oñurga.

puştuvāre:Arqa yöni.

puşte: Depecük, bilig ma'nāsına.

puşte: 1. Yüksek. 2. Sekir ve sekti.

pušta-a belğ: Çemen ma'nāsına.

puştibān: Fetil öteki.

puştiyān:

puştivān: Mişil puştibān.

puşhiz: Ya'nī vezn _____ müşkülāt.

puşk: Dağarcık, buzca kırağı.

puške:Kıgırcık saç.

puştere:

puşenk: Nişān-ı kadīm.

puşiznişān: Ya'nī anıñ pular _____ müşkülāt.

puşiz-i ħurmā: Ya'nī mişil kāse-i bellüt müşkülāt.

puşiz:Pul.

puşī:Mişli.

bu'zā:Şalmāaşı.

puk:Ġuvk ma'nāsına.

pukā: Nām-ı direht.

bukrān:

bukmār:Ġālib.

bukmāz: 1.Bulend est.2. Nebiz. 3. 'İşret.

bukir:Ĥıyār-şenber.

pul: 1. Köprī. 2. Pāşinā-i pāyı pūr.

bulārgū: Bezbān-ı Ĥorazmi _____ güyend.

bulbul: Ma'rūf murğışt.

pulpul: Bu yer ya'nī issī üst.

bulbule: Kilindir, göze'i bālüle müşkülāt.

bulgūr: Ma'rūf aşdur.

bulgüne: 'Avretler kızılı.

bulgencek: 1. Turfe. 2. Mashar-ı turfa.

pulek: Bögrek¹⁴⁸.

bulend: Yüce.

bulundîn: Kapu pervâzı.

bulüc: Süt endām.

bulür: Sengîst ki ura beyazı, bollu güyend.

pulüs: 1. Tevâzı 'bîhād. 2. Ümîd.

bulüg: Sağmak.

pulük: Deve kığı.

bulük: Ma' rûf.

pulle: Terâzü kefesi.

pulişt: Pelîd.

bun: Dib.

bunevur: Diblü.

bunâver: Çibân.

buntüme: Burç dërler, gökçe gökçe ağaçlarda biter andan kese dikerler.

buncuşk:

buncuşkuzbân: Lisân-ı 'aşfûr dëdükleri otdır.

punçe: Ālın.

punçebend: 'Aşābe ki Amāsiyā vilāyetinde kaçama dërler, 'avratlar bağlanur.

bunāzem: Qurbānlar olayım.

pund: 1. Caylak. 2. Kene ki tavara yapışur.

pundār: Anbārdār.

punderez: _____ ma' nāsına.

bunduq: Fınduq.

bunduqe: Birdir hem bir mişkāl.

pundü: Kerdeme.

bundüz: Çuvalduz.

bunde: Bez ki hıyar anda olur.

pungāh: Qabāle, yükyāb.

bunken: Kök çıkarcaqālet.

bunikühî:

¹⁴⁸ bögrek: Böbrek.

bune: Raht, ağrık.

bunlād: Temel.

bunyād: Mişli.

bū: Koku, rāihā ma'nāsına.

pūb: Bırsāt.

būbā:

pūpeş: İbik kuşu, hud hud demekle meşhūr.

pūpek: Mişli.

pūbū: Mişli.

pūye: Mişli.

pūbe:

pūte: Altun, gümüş _____.

būtīmār: Balıkçır.

pūc: 1. Yumrı. 2. Yaşşı.

pūcbīnī: Puce.

pūh: Çapaq.

pūhale: Tohumkān ya'nī farfahan.

pūhla: Mişli.

pūd: 1. İmāle ile adğac. 2. İmāle ile kâf. 3. Vücūd. 4. İdi fülān edi festān.

pūde: 1. Kāv. 2. Kovuq, koz. 3. Sākuş-şeceri.

pūdenān: Arddur āb-ı hayr _____.

pūziş: Özr.

pūzīne: 1. Ta'nā. 2. Balıkçır. 3. Yeryüzü.

būr: At.

būt: Oğul.

būrā: Mīh ohī.

būrek: Börek dedükleri ta'ām.

būre: 1. Börek ma'nāsına. 2. Ma'rūf 'adviyyedendür.

būriyā: 1. Haşır. 2. Haşır sazi.

būrī:

pūz: 1. Mişil būrā. 2. Ağrı çevresi ve ağrı. 3. _____ zā'ı 'Acemī-y-le, yaldır mişli.

pūjbend: Büskül.

pūziş: Özr.

pūzen: İşlemekden elde çıkan kabarcık.

pūze: Baldır, sāk ma' nāsına.

būzene: Maymūn _____.

pūzīne:Balıqçır.

pūze-e dıreht: Ördek.

būs: Öpmek.

būse:Balıqçır.

pūs: Derī.

pust: Faykı mişli ölmeden gün.

būsitān: Ma' rūf.

būsitān-efrūz: Yek bürki çiçegi.

būstīrā: Debbā'.

būsek:Qanat.

būsīn: 'Ayb kerdn.

pūstpīrā: Mişil pūstīrā.

pūstīrāy:Balıqçır.

pūstspān:Şagrī.

pūstgāle: Yeri dēdükleri deridür.

pūsitīn: Kürk.

būş: 1.Cāpük zamm-i bā' i 'Arabī-y-le. 2. Būşīden lafzından emrdür.

būşā: Fikir.

būşāst: Ya' nī fikir _____.

pūşīş: 1. Örtü. 2. Örtüş. 3. Örtülmiş.

pūşek: Kedī, gurpe ma' nāsına.

būgrā:Şalmāşı.

būgrāk:Balıqçır.

būgeleş: Kāvezyān dēdükleri otdur.

būgān: Çörek otı.

būgānd: Çīzī bāşed mişil _____.

pūfyūz:Ziyāde-i mütekebbir, cimrī.

būq: Borı ki çalarlar.

būqālemūn: 1.Gūlsitān-ı _____ 'aceb geler. 2. Her tarafdān baqdıgıda vaqt dūrlü dūrlü gözüken nesne muṭlakā.

pūk:Ola ki 'asī le' alle ma' nāsına.

būk: 1. Kāv. 2. Tahıl apusunuñ ağızına dökükleri çerçöp belirsüz olsun deyü Türk dilinde _____ dەرler. 3. Tahıl apısına dağı demüşler. 4. Evlek.

būgān: Ođlan yatağı, rahum ma' nāsına, Türk dilince mazr dەرler.

pūkān: Gürüh-i güyend.

būgih: Ola ki bük ma' nāsına.

pūl: 1. Ma' ruf. 2. Köpri, pul ma' nāsına.

būl: Kuşburnı.

pūlād: Ma' ruf.

pūlāv: Dāne birinc dedükleri ta' ām.

būl' acerb: Turfe.

būlgenc: 1. Balıcır. 2. Maşhaza.

būlgefend: Rişvet.

pūle: Dökmiş dökmiş āvūn.

pūle: Bāsül urdu.

būle: Emzik.

būm: 1. Bayuş, ba' zılar ögi demişler. 2. Memleket. 3. Sinor, serhad ma' nāsına zemīn arārgah būd.

būmehen: Zelzele.

būn: Dib, būn ma' nāsına.

būy: oku, rāihā ma' nāsına.

būyā: oulu nesne.

pūyā: Yēlegen¹⁴⁹.

pūyān: Balıcır.

pūvyānek: Ma' danūs.

būyāng: Ayva dane _____.

būydān: abarcı, durc ma' nāsına.

būvije: Ümīdvār.

pūyekān: Ram ya' ni zihdān.

būykelki:

būy-māderān: 1. Ayva dāne. 2. ovan iegi.

būye: Iş.

pūye: 1. Būyiden lafzından yelmek, arzūmend. 2. İzrāb, arzūmendlik, būye ma' nāsına.

¹⁴⁹yēlegen: Hızlı koşan.

buh: Ögi¹⁵⁰ dedükleri kuş.

buhār:

buhātān: Ma‘rūf.

buhme: Ān dilber ki beru zafer neyābend.

buhmī: İkecen dedükleri ot.

buhūd: Qaftān oddan şararmak.

buyāziş: ‘İllet-i başed ya‘nīzūbān.

puyū: 1. Yeñge. 2. İkiz oğlān. 3. Cenāverist ki der _____.

puyüst: Tevāzu‘ ve digi diklemek.

puyūs: Ümīd.

puyūk: Gelin, ‘arūs ma‘nāsına.

¹⁵⁰ögi: Baykuş.

6. SONUÇ

Hazırladığımız bu çalışma Lûgat-i Farsî-Türkî adlı yazmanın elif ve bâ (b-p) bölümlerinin Latin harflerine transkripsiyonundan oluşmaktadır.

Eserde müellif kaydı bulunmamaktadır. Fakat ilk sayfanın sol alt köşesinde Latin harflerle yazılan “Halîmî, Farsça-Türkçe Lugat” yazısı, eserin Lütfullah Halîmî’ye ait olduğunu düşündürmüştür. Lütfullah Halîmî’nin Lugat-ı Halîmî ve Nisârü’l-Mülk adlı eserlerini incelediğimiz zaman benzer yönlerini tespit ettik. Çalışmamızın devamında aralarındaki farklılıkların benzerliklerden çok daha fazla olduğunu gördük. Eserde hiçbir yerde müellif kaydının olmaması ve Lûgat-i Halîmî’deki gibi gramer bölümlerinin olmaması, şevahit beyitlerin az olması Lütfullah Halîmî’ye ait olduğu savımızı çürütmüştür.

Müstensihin Ali b. Hasan el-Hayyat adında bir terzi olduğunu eserin son sayfasında görmekteyiz. Müellifini bilmediğimiz bu sözlük, 16. yüzyılda konuşulan Türkçe ve Farsça hakkında bilgi vermesi bakımından oldukça kıymetlidir.

Hazırlamış olduğumuz bu tez, Türk dili ve Fars dili alanlarında çalışma yapacak araştırmacılara ışık tutacak ve kaynaklık edecektir.

34
اَوْرَا اَوْرَا اَوْرَا اَوْرُو
اَوْرَا اَوْرَان اَوْرَم اَوْرَمُو
اَوْرَنْ اَوْرَنْ اَوْرَنْ اَوْرَنْ
اَوْسُو اَوْسُو اَوْرَنْ اَوْرَنْ
اَوْلَه اَوْلَه اَوْرَنْ اَوْرَنْ
اَوْمَاج اَوْمَاج اَوْرَنْ اَوْرَنْ
اَوْمِيْد اَوْمِيْد اَوْرَنْ اَوْرَنْ
اَوْنِيَا اَوْنِيَا اَوْرَنْ اَوْرَنْ
حرف الباء الموحدة

36
بَاخ بَاخ بَاخ بَاخ
بَاخ بَاخ بَاخ بَاخ
بَاخ بَاخ بَاخ بَاخ
بَاخ بَاخ بَاخ بَاخ
بَاخ بَاخ بَاخ بَاخ
بَاخ بَاخ بَاخ بَاخ
بَاخ بَاخ بَاخ بَاخ
بَاخ بَاخ بَاخ بَاخ
بَاخ بَاخ بَاخ بَاخ
بَاخ بَاخ بَاخ بَاخ

20
بازگیر باذنجان باذنجان باذنجان
بازوز باده باذیان باذیان باذیان
بازید باذیر باذیر باذیر باذیر
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز
بازان بازان بازان بازان بازان
بازید بازید بازید بازید بازید

38
بازوه باذریسه باذریسه باذریسه
بازدن باذریویه باذریویه باذریویه
بازوین باذریا باذریا باذریا
بازشه باذری باذری باذری
بازف باذری باذری باذری
بازف باذری باذری باذری
بازکی باذری باذری باذری

21
بازری بازی بازی بازی بازی
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز

40
باز بازی بازی بازی بازی
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز
باز باز باز باز باز

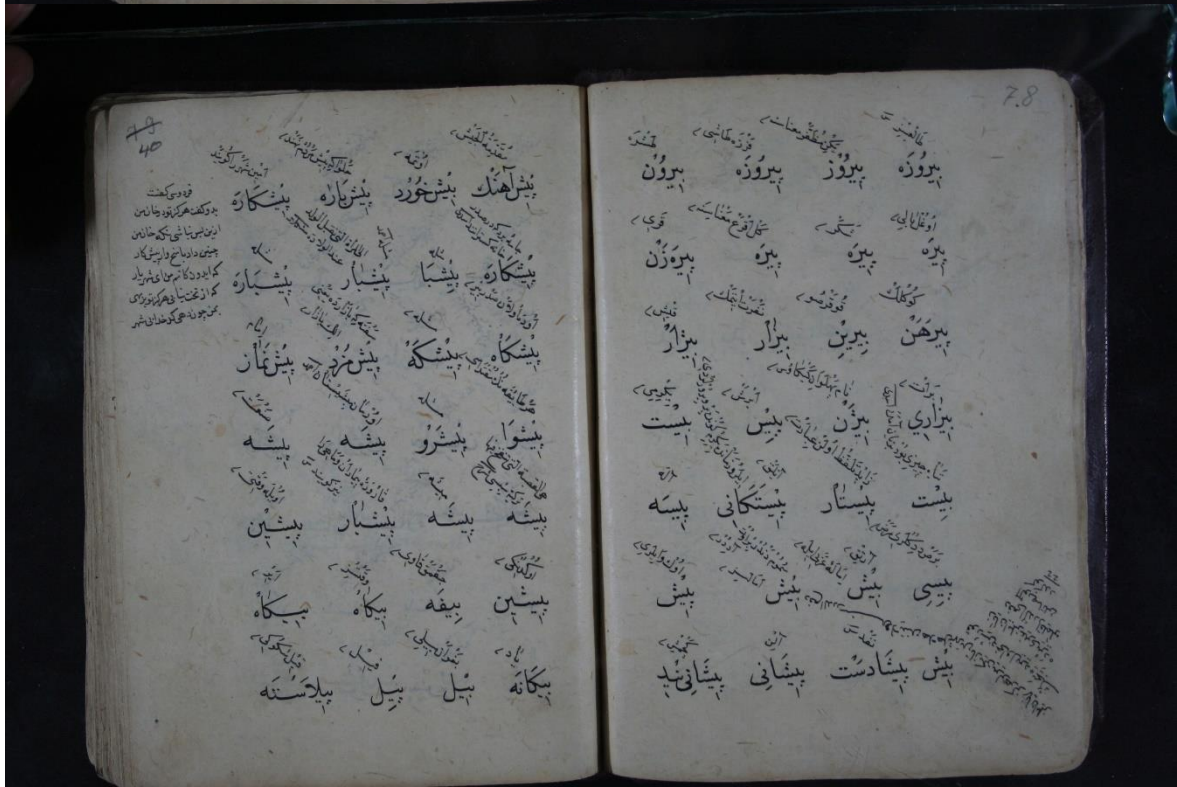
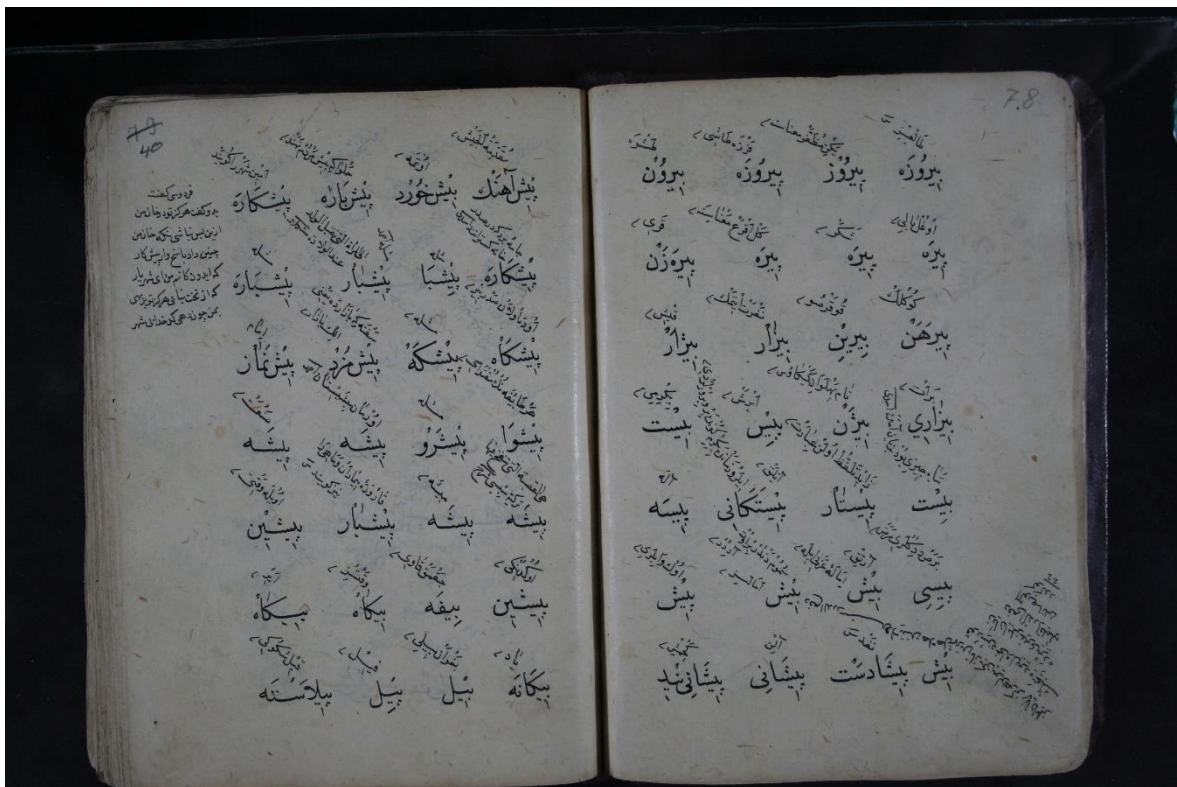

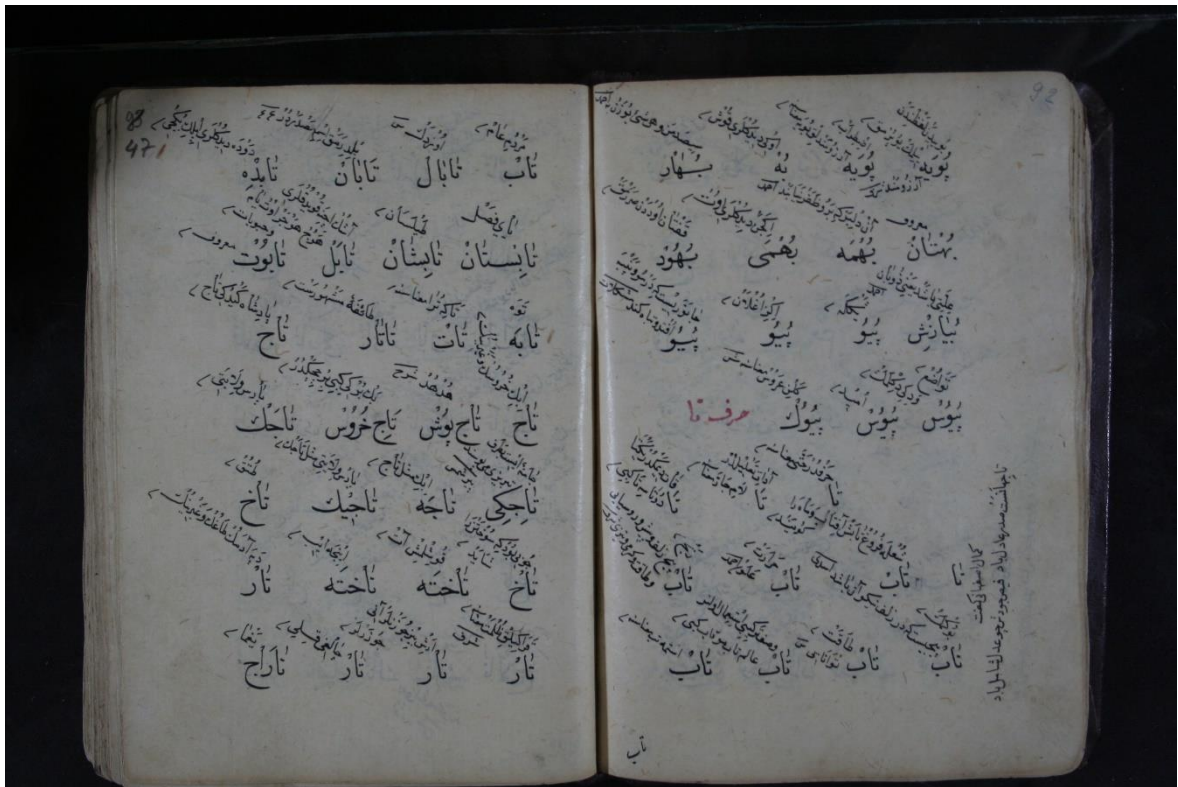

KAYNAKLAR

- Ahterî Mustafa Efendi. (2009). *Ahterî Kebir*. (A. Kırkılıç, Y. Sancak, Haz.). Ankara: TDK Yayınları.
- Akar, A. (2005). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Arat, R. R. (1979). *Kutadgu Bilig III İndeks*. (K. Eraslan, O. F. Sertkaya, N. Yüce, Haz.). İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Bangi, İ. (1971). *Farsça Dil Bilgisi (Grameri)*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Caferoğlu, A. (2000). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Ceylan, E. Y. (1991): Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü. *Türk Dilleri Araştırmaları*. 151-165.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford.
- Devellioğlu, F. (1992). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (2000). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2004). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ergin, M. (1984). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Faroe, C. E. (1991). *Lütfullah Halimi'nin Bahrü'l Garâ'ib'i*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gabain, A. V. (2007). *Eski Türkçenin Grameri*. (M. Akalın, Çev.). Ankara: TDK Yayınları,
- Gelibolulu M. Â. (2017). *Künhü'l Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. (M. İsen, Haz.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Gülensoy, T. (2018). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Gülsevin, G., E. Boz. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Hüseyin b. Halef Tebrizî. (2009). *Burhân-ı Katı*. (M. A. Efendi, Çev., M. Öztürk, Derya Ö. Haz.). Ankara: TDK Yayınları,
- İnce, A. (2015). *Lügat-ı Ni'metullâh*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kanar, M. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Kaşgarlı Mahmud. (2014). *Divanu Lugati't Türk*. (A. B. Ercilasun, Z. Akkoyunlu Haz.). Ankara: TDK Yayınları.

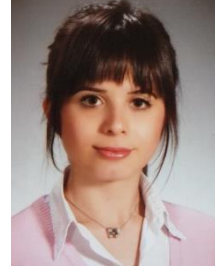
- Kaşgarlı Mahmud. (2013). *Divanü Lûgat-it-Türk*. (B. Atalay, Çev.). Ankara: TDK Yayınları.
- Kılıç, F., Aksoyak İ. H., Erduran A., İsen M. (2009). *Şair Tezkireleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kutluk, İ. (1989). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şuarâ*. Ankara: TTK Yayınları.
- Kocaoğlu, T. (2003) Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı -/i Meselesi. *Türk Kültürü* 483-484, 266-281.
- Olgun, İ., Draşan C. (1984). *Farsça-Türkçe Sözlük*. Ankara: Elhan Kitabevi.
- Öz, Y. (2010). *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler*. Ankara: TDK Yayınları.
- Özkan, F. (1996). “Nevayi Eserleri İçin Yazılmış Bir Lûgat: Der Beyân-ı Islâhat-ı Emlahu'şu'arâ Mevlânâ Nevâyi.” *Bilig-1*, 198-243.
- Parlatır, İ. (2009). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Steingass, F. A. (1982). *Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut.
- Şemseddin S. (2010). *Kâmus-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şükun, Z. (1984). *Gencine-i Güftar Ferheng-i Ziya*. İstanbul.
- Tekin, T. (1989). *XI. Yüzyıl Türk Şiiri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Mustafa Erkan. 44 Cilt. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988.
- Uzun, A. (2013). *Lûgat-ı Halîmî*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Yüce, N. (2014). *Mukaddimetü'l Edeb*. Ankara: TDK Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : MERTOL, Elif
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri : 03.12.1988 Niksar/TOKAT
Medeni hali : Evli
Telefon : 534346626
Faks :

e-mail : elifmertol@yandex.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Devam ediyor
Lisans	Ankara Üniversitesi	13.01.2013
Lise	Niksar Anadolu Lisesi	15.06.2007

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2013	İncesu Anadolu Lisesi	Ücretli Öğretmenlik

Yabancı Dil

İngilizce

Yayımlar

Yok

Hobiler

Okumak.

| e.ahbv.edu.tr